

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Zahraniční obchod České republiky s pšenicí

Lucie Peterková

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Peterková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Zahraníční obchod České republiky s pšenicí

Název anglicky

Foreign trade of the Czech Republic with wheat

Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je vyhodnotit hospodaření České republiky s pšenicí na základě provedené analýzy cenového vývoje a zahraničního obchodu s touto komoditou.

Díličními cíli práce je charakteristika komodity pšenice, popis hlavních produkčních center, vývoj platební bilance a změny v zahraničním obchodu s významnými zahraničními partnery a vyhodnocení míry zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí.

Metodika

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

První část práce se zabývá teoretickými východisky související se zahraničním a agrárním obchodem, jako jsou teorie a podstata zahraničního obchodu, platební bilance, zahraniční obchod v České republice a Společenská zemědělská politika EU.

Praktická část se bude věnovat zahraničnímu obchodu s vybranou komoditou. Bude provedena analýza cenového vývoje komodity, zhodnocení obchodu se zahraničními partnery a vyhodnocení míry a druhu zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí.

V závěru práce bude nastíněn předpokládaný vývoj trhu s komoditou.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Agrární obchod, export, import, obchodní bilance, pšenice, zahraniční obchod

---

Doporučené zdroje informací

SMUTKA, L. *Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR v evropském a světovém kontextu*. Praha: Powerprint, 2011. ISBN 978-80-87415-22-1.

SPĚVÁČEK, V. *Makroekonomická analýza*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-92-4.

SVATOŠ, M. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMIKY. *Ekonomika agrárního sektoru : (vybraná témata)*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2807-5.

SVATOŠ, M. *Zahraníční obchod : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

ŠTĚRBOVÁ, L. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4694-4.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Kamila Veselá, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 21. 2. 2023

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 2. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zahraniční obchod České republiky s pšenicí" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2023

Lucie Peterková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Kamile Veselé, Ph.D. za odborné vedení práce, za její cenné rady a připomínky, které mi při dokončování práce pomohly.

Zahraniční obchod České republiky s pšenicí

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá zahraničním obchodem České republiky s pšenicí. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá zahraničním obchodem a jeho podstatou, fungováním trhu, zahraničním obchodem České republiky, agrárním zahraničním obchodem a vlivem a dohledem státu na trhu s obilovinami v České republice. V teoretické části je definován pojem agrobiznis a komodita pšenice. Vlastní práce se zabývá sběrem dat a jejich analýzou. Sleduje vývoj produkce pšenice, vývoz pšenice z České republiky a dovoz pšenice (kód nomenklatury 1001) do České republiky. Dále se práce zabývá produkčními centry obilovin ve světě a vývojem ceny pšenice. Cílem práce je mimo vyhodnocení zahraničního obchodu České republiky s pšenicí stanovení vývoje bilance zahraničního obchodu, zhodnocení míry zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí a predikce vývoje v následujícím období.

Klíčová slova: agrární obchod, bilance zahraničního obchodu, Česká republika, dovoz, Evropská unie, obchod, predikce, pšenice, vývoz, zahraniční obchod

Foreign trade of the Czech Republic with wheat

Abstract

This bachelor's thesis deals with the Czech Republic's foreign trade in wheat. The work is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part deals with foreign trade and its essence, the functioning of the market, the Czech Republic's foreign trade, agrarian foreign trade and the influence and supervision of the state on the grain market in the Czech Republic. In the theoretical part, the concept of agribusiness and the commodity of wheat is defined. The actual work deals with data collection and their analysis. It monitors the development of wheat production, the export of wheat from the Czech Republic and the import of wheat (nomenclature code 1001) to the Czech Republic. Furthermore, the work deals with cereal production centers in the world and the development of the price of wheat. The aim of the work is, in addition to the evaluation of the foreign trade of the Czech Republic with wheat, the determination of the development of the foreign trade balance, the evaluation of the level of intervention of the public administration in the wheat market and the prediction of the development in the following period.

Keywords: agricultural trade, foreign trade balance, Czech Republic, import, European Union, trade, prediction, wheat, export, foreign trade

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Zahraniční obchod a jeho podstata	15
3.1.1 Formy zahraničního obchodu	16
3.1.2 Teorie a význam zahraničního obchodu	16
3.2 Trh a jeho charakteristika	18
3.3 Platební bilance.....	21
3.4 Historie zahraničního obchodu České republiky	24
3.5 Agrární zahraniční obchod	26
3.6 Agrobiznis.....	27
3.7 Svobody Evropské unie a Společná zemědělská politika	29
3.8 Vliv veřejné správy na trhu s obilovinami	31
3.9 Komodita pšenice	32
4 Vlastní práce	34
4.1 Vývoj a produkce obilovin ve světě.....	34
4.2 Obiloviny v podmínkách České republiky	37
4.3 Zahraniční obchod České republiky s pšenicí	42
4.3.1 Vývoz pšenice	43
4.3.2 Dovoz pšenice	45
4.4 Cenový vývoj pšenice	47
4.4.1 Ceny zemědělských výrobců.....	47
4.4.2 Ceny pšenice na burze.....	49
4.5 Míra a druh zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí	50
5 Výsledky a diskuse	51
6 Závěr	53
7 Seznam použitých zdrojů	54
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	59
8.1 Seznam obrázků.....	59
8.2 Seznam tabulek.....	59
8.3 Seznam grafů	59

8.4	Seznam vzorců	60
8.5	Seznam použitých zkratek	60

1 Úvod

Zahraniční obchod a vlivem globalizace propojené mezinárodní ekonomické vztahy jsou důležitou součástí většiny tržních ekonomik po celém světě. Zahraniční obchod je součástí hospodářského růstu a rozvoje, představuje důležitou roli zejména pro malé a otevřené ekonomiky, jakou je například Česká republika.

Česko je dlouhodobě proexportní politikou, která se snaží především zvýšit objem vývozu a integrovat ekonomiku a hospodářskou politiku státu.

Pšenice je jednou z nejstarších kulturních rostlin na celém světě a začátky jejího pěstování jsou spojeny se vznikem zemědělství. Její původ pochází z jihovýchodní Asie asi 8 tisíc let před n. l. Pšenice poskytuje zrno, které se využívá jako potravina, krmivo nebo surovina. Je zdrojem energie, takže její nutriční hodnoty se skládají především ze sacharidů, dále vlákniny, bílkovin a malého množství tuku. Patří mezi nejvýznamnější složky potravy.

Produkce pšenice má v České republice dlouholetou tradici a představuje zásadní roli v ekonomice státu. Pšenice patří mezi nejvýznamnější komodity a je základní potravinářskou surovinou pro výrobu pečiva, těstovin a jiných druhů pokrmů.

Pšenice je velmi významná zemědělská komodita a její postavení na trhu a spotřeba je ovlivňována mnoha faktory.

Analýza zahraničního obchodu s pšenicí je zásadní pro pochopení pozice České republiky na světovém trhu a možnost identifikování potenciálních příležitostí či hrozeb.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je vyhodnotit hospodaření České republiky s pšenicí (kód nomenklatury 1001) na základě analýzy cenového vývoje a zahraničního obchodu s touto komoditou mezi lety 2016 – 2022.

Dílčí cíle:

- (i) Identifikovat hlavní produkční centra pšenice
- (ii) Zhodnotit vývoj platební bilance s významnými zahraničními partnery
- (iii) Vyhodnocení míry zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí

2.2 Metodika

Teoretická část práce je zpracována na základě studia odborné literatury a odborných článků. Zabývá se zahraničním obchodem a jeho podstatou, platební bilancí, historií zahraničního obchodu České republiky, agrárním zahraničním obchodem, agrobiznysem, společnou zemědělskou politikou, významem role veřejné správy v dohledu na agrární trh s obilovinami a popisem komodity pšenice. Bakalářská práce je zpracována na základě databáze Českého statistického úřadu, Státního zemědělského intervenčního fondu, Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, Situačních a výhledových zpráv Ministerstva zemědělství České republiky, statistického úřadu Eurostat a statistik organizace pro výživu a zemědělství Faostat.

Při zpracování dat jsou počítány následující indexy:

Bazický index – index se stálým základem

Vzorec 1 Bazický index

$$I = \frac{q_i}{q_0}$$

Zdroj: Svatošová, 2020

Hodnota q_0 je první a zároveň základní hodnotou časové řady, tzv. základ k němuž jsou srovnávány všechny ostatní hodnoty řady q_i . Hodnota v procentech bude dosažena tak, že výsledná hodnota bude vynásobena 100.

Řetězový index – index s pohyblivým základem.

Vzorec 2   Řetězový index

$$I = \frac{q_i}{q_i - 1}$$

Zdroj: Svatošová, 2020

Řetězový index charakterizuje tempo růstu nebo poklesu daného ukazatele. Porovnávají se po sobě následující hodnoty daného sledovaného jevu. Dané období je porovnáváno s obdobím předchozím. Pokud je hodnota indexu větší než 1, jedná se o koeficient růstu. Pokud je hodnota menší než 1, jedná se o koeficient poklesu. Pro vyjádření hodnoty v procentech bude vynásoben výsledek 100.

Index 2022/2016 je získán vydělením hodnoty z roku 2022 hodnotou z roku 2016.

Analyzovány jsou časové řady vývozu a dovozu v období od roku 2016 až 2022.

Při vyhodnocení vývozu s významnými zeměmi jsou zohledněny země, do kterých Česká republika vyvezla za sledované období více než 100 tis. tun. Při vyhodnocení dovozu jsou zohledněny země na prvních 8 místech od kterých Česká republika nejvíce vyvází.

Výpočet hektarového výnosu představuje podíl plochy osevů v hektarech a sklizně v tunách.

3 Teoretická východiska

Teoretická část práce se věnuje popisu a charakteristice jednotlivých termínů souvisejících se zahraničním obchodem, agrárním obchodem, regulací obchodu ze strany státu a popisu vybrané komodity. Bude podrobněji popsána podstata zahraničního obchodu, teorie zahraničního obchodu, obchodní bilance, historie a vývoj zahraničního obchodu v České republice, druh zásahu státu a Evropské unie do agrárního obchodu a přiblížena bude vybraná komodita a obchodování s ní.

3.1 Zahraniční obchod a jeho podstata

„Zahraniční obchod lze definovat jako obchod jedné národní ekonomiky se svým okolím, tj. s jednou či více jinými národními ekonomikami, příp. také jako obchod jednoho státu s jinými státy, shodují-li se jejich hranice s hranicemi ekonomik“ (Štěřbová, 2013, s. 15).

„Mezinárodní obchod lze definovat jako souhrn zahraničněobchodních aktivit dvou a více národních ekonomik“ (Štěřbová, 2013, s. 18).

„Zahraniční obchod je historicky nejstarší a nejrozšířenější formou vnějších hospodářských vztahů. Jde o část sféry oběhu zboží, která představuje směnu se zahraničím, tj. překračuje hranice jednotlivého státu či ekonomického celku“ (Fojtíková, 2009, s. 1).

Za historicky nejstarší formu obchodu je považován barterový obchod, ve kterém dochází ke směně jednoho druhu zboží nebo služby za jiný druh zboží nebo služby. Ke směnnému obchodu docházelo nebo i dnes zřídka dochází ve společnostech, v nichž neexistuje peněžní systém, nebo v ekonomikách s nestálou měnou. Postupně se ale kompenzace „zboží za zboží“ stávala brzdou a lidé potřebovali k obchodování nějaký všeobecný ekvivalent, začaly se využívat jako univerzální platidlo kovy a poději mince a papírové bankovky (Svatoš, 2009).

Mezi hlavní příčiny pro realizaci mezinárodního obchodu je maximalizace zisku, což zemi přináší průnik na nové trhy, nebo odlišnost klimatických a přírodních podmínek. Podstatou zahraničního obchodu je export a import. Po celém světě se obchoduje jak se zbožím, tak se službami a právy duševního vlastnictví (Štěřbová, 2013).

Otevřenost vůči zahraničnímu obchodu nese s sebou řadu výhod. Obchod zemím umožňuje zaměřovat se na výrobu toho, co dokáží vyrábět nejlépe, a spotřebovávat různé

druhy výrobků z celého světa. Základním principem je, že obchod polepší obě strany do něho zapojené (Smutka, 2011)

3.1.1 Formy zahraničního obchodu

V národních a mezinárodních statistikách má zahraniční obchod několik forem tradičního či netradičního obchodu. Mezi **tradiční** formy zahraničního obchodu patří export, import, reexport a reimport. Přejed zboží a služeb z domácí ekonomiky do zahraničí nazýváme export, naopak přejed zboží a služeb ze zahraničí do domácí ekonomiky nazýváme import. Reexport je kombinace importu a exportu, dovoz zboží rezidentem domácí ekonomiky ze zahraničí s následným vývozem. Reimport je opak reexportu (Štěrbová, 2013).

Mezi **netradiční** formy zahraničního obchodu patří jednoduchý tranzitní obchod, zušlechťovací styk, merchantingový obchod a kvazi-tranzitní obchod. Jednoduchý tranzitní obchod je obchod mezi nerezidenty ekonomiky. Dovož zboží nerezidentem domácí ekonomiky ze zahraničí za účelem jeho zušlechtění nebo opravy a jeho následný vývož nazýváme zušlechťovací styk. K merchantingovému obchodu dochází, pokud si rezident nakoupí zboží v zahraničí od nerezidenta a následným prodejem jinému nerezidentovi bez uskutečnění dovozu zboží. Kvazi-tranzitní obchod představuje dovoz zboží nerezidentem domácí ekonomiky ze zahraničí s následným vývozem, zpravidla v rámci stejného integračního uskupení, např. Rotterdamský efekt v EU (Štěrbová, 2013).

3.1.2 Teorie a význam zahraničního obchodu

Učení Merkantilistů mělo velký vliv na obchodní a hospodářskou politiku státu v 17. - 18. století. Jejich hlavní úvahy spočívaly především v zájmu národa. Věřili, že aktivní obchodní bilance a rezerva drahých kovů přinese jejich národu bohatství. (Štěrbová, 2013)

Bohatství podle Merkantilistů mohly národy dosáhnout pouze dvěma způsoby, a to těžbou na území daného státu nebo aktivní platební bilancí. Zahraniční obchod považovali za „**hru s nulovým součtem**“. Hospodářská politika tedy sloužila pouze k maximálnímu možnému přerozdělení již existujícího bohatství ve prospěch domácí ekonomiky. „Pokud jedna země ztrácí, druhá musí logicky získávat“ (Svatoš, 2009).

Na merkantilistický pohled navázali angličtí klasikové (Smith a Ricardo). První významný klasický ekonom Adam Smith se ve svém díle Pojednání o podstatě a původu

bohatství z roku 1776 zabývá problematikou mezinárodního obchodu. V knize ostře kritizuje merkantilisty, zejména kvůli jejich přesvědčení o hře s nulovým součtem v mezinárodním obchodu (Svatoš, 2009).

Smith uvádí, že klíč k blahobytu světa spočívá v tom, že se každý stát zaměří na výrobky, pro jejich výrobu má nejlepší podmínky, a naopak dovážet zboží, které se zemi při vysokých nákladech nebo nevhodných klimatických podmínkách nevyplatí nebo nelze vyrábět. Tuto teorii nazýváme **teorií absolutních výhod** (Svatoš, 2009).

Na Adama Smithe navázal David Ricardo dílem Základy politické ekonomie z roku 1817. V knize rozpracoval **teorii komparativních výhod**, ve které se snaží odstranit hlavní vadu teorie absolutních výhod. Může se totiž stát, že země nemá žádnou absolutní výhodu, nemá tedy žádný produkt, který by vyráběla levněji než ostatní země a podle teorie absolutních výhod by musela všechny produkty dovážet. Teorie komparativních výhod naproti tomu uvádí, že i tyto země by se měly zapojit do mezinárodního obchodu a zaměřit se na výrobu zboží, u kterého mají největší absolutní výhodu, pokud nemají absolutní výhodu při výrobě žádného zboží, měli by se specializovat na zboží, u kterého mají nejmenší absolutní nevýhodu (Svatoš, 2009).

Pro hodnocení významu zahraničního obchodu lze využívat tři základní hlediska, a to efektivnost, proporcionalitu a demonstrativní efekt. Pokud chce země dosáhnout maximální úspory společenské práce, musí se při exportní politice soustředit pouze na několik oborů a **efektivně** na tyto výrobky soustředit výzkum, vývoj a propagační úsilí (Svatoš, 2009).

Je jen málo zemí, které jsou schopny soběstačného vývoje. Většina zemí tedy vychází z předpokladu nekomplexní ekonomiky a je závislá na zboží a službách ze zahraničí. Země nemá například dobré přírodní podmínky, nebo má odlišnou zásobu surovin a kapitálu. **Proporcionalitu** tedy můžeme chápat jako získání hodnot, které zemi schází k dalšímu rozvoji. Vývozní program každé země vypovídá o stavu a úrovni rozvoje dané země, naopak dovozní program poukazuje na způsob řešení nejen problému proporcionality. Tím, jak se země prezentuje navenek, její odraz na světovém trhu nazýváme **demonstrativní efekt** (Svatoš, 2009).

3.2 Trh a jeho charakteristika

Trh můžeme obecně charakterizovat jako místo, kde se setkává nabídka s poptávkou v daném čase. Na trhu se střetávají kupující a prodávající, aby se dohodli na ceně za určitý statek nebo službu (Brčák, 2020).

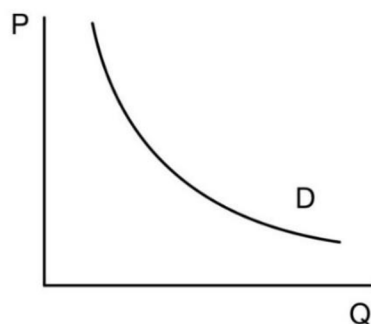
„Trh je jakýkoli systém koupě a prodeje. Je koordinujícím mechanismem, který dává dohromady oddělené plány jednotlivých subjektů zkoušejících prodat a koupit dané zboží. Trh může mít různé podoby: jednak fyzickou v podobě místního trhu ovoce a zeleniny, kde se setkávají prodávající a kupující tváří v tvář stejně jako u stánku s párky v rohlíku, ale i virtuální, jako je např. Aukro.cz“ (Jurečka, 2018).

Mezi hlavní úkoly trhu patří řešení základních ekonomických otázek. Trh především uspokojuje nabídku a poptávku, zajišťuje a předává informace tržním subjektům o cenách a množství, informuje o situaci na straně nabídky a poptávky a přispívá k rozdělování důchodů mezi vlastníky jednotlivých výrobních faktorů. Na vztazích mezi nabídkou a poptávkou je založen trh a tržní mechanismus (Brčák, 2020).

Základním nástrojem analýzy situace na trhu je analýza poptávky a nabídky, utváření a obnovování tržní rovnováhy (rovnovážného množství a ceny).

Chování kupujících charakterizuje poptávka. Jde o vztah mezi množstvím poptávky domácností a tržní cenou. Rozlišujeme **individuální poptávku (d)** jednoho kupujícího nebo poptávku po produkci jediného výrobce, jde o množství daného statku nebo služby, které je spotřebitel ochoten kupovat při dané ceně v určitém období. Souhrn všech individuálních poptávek po určitém statku nebo službě nazýváme **tržní poptávkou (D)**. Poptávku všech subjektů v ekonomice v určitém období po všech možných statcích a službách rozumíme **agregátní poptávkou (AD)** (Brčák, 2020).

Obrázek 1 Křivka poptávky

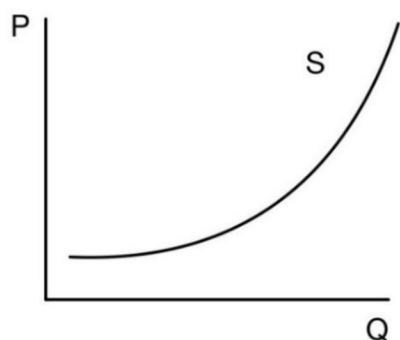
Legenda:
P = cenová hladina, D = křivka poptávky, Q = množství statku

Zdroj: Vlastní zpracování, Brčák 2020

Z grafu lze sledovat závislost ceny statku na jeho množství. Pro většinu statků, výjimku může představovat tzv. Giffenův statek, bude funkce poptávky klesající funkcí. Při nízkých cenách mají lidé tendenci kupovat větší množství, a naopak poptávané množství klesá, pokud cena roste (Jurečka, 2018).

Nabídka vyjadřuje objem výstupu výroby, který chce vyrábějící na trhu prodat za určitou cenu. Rozlišujeme **individuální nabídku (s)** jednoho výrobce statku nebo služby. Množství daného statku, které je výrobce ochoten a schopen prodávat při dané ceně v daném období. **Tržní nabídka (S)** představuje součet všech individuálních nabídek, jde o nabídku všech výrobců určitého statku nebo služby. Souhrn všech zamýšlených prodejů, se kterými přicházejí výrobci všech firem na trh v určitém státě a určitém čase nazýváme **agregátní nabídkou (AS)**. Nabídka určuje vztah mezi cenou statku a nabízeným množstvím statku (Brčák, 2020).

Obrázek 2 Křivka nabídky

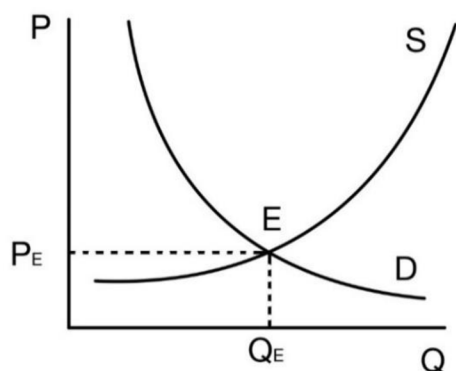
Legenda:
P = cenová hladina, S = křivka nabídky, Q = množství statku

Zdroj: Vlastní zpracování, Brčák 2020

Křivka odpovídá zákonu rostoucí nabídky. Podle něj růst ceny vyvolá růst nabízeného množství. Prodávat za vysokou cenu je pro výrobce lákavější, proto růst cen vyvolá zvýšený zájem o výrobu a přiláká další výrobce k výrobě většího množství statku (Holman, 2016).

Protože nabídka a poptávka na sebe navzájem působí, vytváří společně tržní mechanismus, který pomáhá v redukci tržní nerovnováhy a směřuje k rovnováze na trhu. Rovnováha na trhu je taková situace, kdy nabízené množství se rovná množství poptávanému a zároveň cena nabídky je rovna ceně poptávky. Tržní rovnovážná cena a množství jsou určeny průsečíkem nabídkové a poptávkové křivky (Holman, 2016).

Obrázek 3 Tržní rovnováha

Zdroj: Vlastní zpracování, Brčák, 2020

Cena P_E značí rovnovážnou cenu. Jde o takovou cenu, za kterou jsou výrobci ochotni prodat právě tolik, kolik kupující chtějí koupit. Naopak z pohledu kupujícího cena, za kterou chtějí kupující koupit právě tolik zboží Q_E , kolik jsou výrobci ochotni při takové ceně prodat (Brčák, 2020).

Vztah domácí nabídky a poptávky je nejčastěji vyjádřen známou rovnicí:

Vzorec 3   Hrubý domácí produkt

$$\mathbf{HDP = C + I + (X - M)}$$

Zdroj: (Spěváček, 2016)

Zkratka HDP vyjadřuje hrubý domácí produkt (finální celková peněžní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na určitém území), C značí konečnou spotřebu tzv. výdaje domácností a vládních institucí na konečnou spotřebu, I tvorbu hrubého kapitálu, X vývoz zboží a služeb a M jako dovoz zboží a služeb (Spěváček, 2016)

3.3 Platební bilance

Nejdůležitějším a základním ukazatelem mezinárodního obchodu je platební bilance. Tento makroekonomický ukazatel je součástí teorie magického čtyřúhelníku, dle kterého je hodnoceno národní hospodářství. Popisuje vnější ekonomickou rovnováhu státu (Businessinfo.cz, 2011) (Jurečka, 2017).

„Platební bilance je statistický výkaz, který systematickým způsobem zachycuje ekonomické transakce se zahraničím (tj. mezi rezidenty a nerezidenty) za určité časové období“ (Česká národní banka, 2021).

Platební bilance je sledována pro posouzení vnější ekonomické rovnováhy na makroekonomické úrovni. Slouží k monitorování a zachycení mezinárodních obchodních a finančních transakcí institucí a obyvatel dané země (Brčák, 2020).

Díky záznamům ve výkazu obchodní bilance může stát odhadnout budoucí vývoj měnových kurzů nebo volbu hospodářské politiky, neboť poptávka či nabídka ovlivňují všechny klíčové ekonomické ukazatele (HDP, úrokové míry, cenovou hladinu, zaměstnanost aj.) (Jurečka, 2017).

Platební bilance se snaží zaznamenávat všechny ekonomické transakce mezi domácí ekonomikou a zbytkem světa. Bilance je vedena podle pravidel podvojného účetnictví, takže musí být jako celek vždy vyrovnaná. Z hlediska struktury existuje dvojí pohled v platební bilanci, a to horizontální a vertikální (Brčák, 2020).

Platební bilanci určuje metodika Mezinárodního měnového fondu využívána všemi zeměmi. Sestavuje ji zpravidla národní banka, v České republice tedy Česká národní banka.

Horizontální strukturu platební bilance dělíme do čtyř částí – běžný účet, kapitálový účet, finanční účet a chyby a opomenutí (Jurečka, 2017).

Tabulka 1 Struktura platební bilance – horizontální

1. běžný účet	A. mezinárodní pohyb zboží a služeb
	B. prvotní důchody
	C. druhotné důchody
2. kapitálový účet	kapitálové transfery
3. finanční účet	A. přímé investice
	B. portfoliové investice
	C. finanční deriváty
	D. ostatní investice
	E. rezervní aktiva
4. chyby a opomenutí	

Zdroj: Vlastní zpracování, ČNB

Běžný účet platební bilance rozdělujeme do dalších částí, jako je mezinárodní pohyb zboží a služeb, který vyjadřuje hodnotu vyvezeného a dovezeného zboží a služeb. Zboží rozdělujeme v detailněji agregovaných skupinách jako jsou potraviny, nápoje, tabák, suroviny aj. Služby zahrnují export a import v oblasti dopravy, cestovního ruchu, pojištění, a ostatních neobchodních služeb. Prvotní důchody představují mzdové platby, investiční platby nebo úroky. Druhotné důchody představují pohyb jednostranných plateb bez protihodnoty. To jsou například daně, sociální dávky, vládní finanční příspěvky mezinárodním organizacím nebo převody mezi domácnostmi (Černohorský, 2020).

Kapitálový účet tvoří převody nevyrobených nefinančních aktiv a přerozdělení kapitálového charakteru. Kapitálový účet je představován pohybem kapitálových transferů, a to zejména příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie (Černohorský, 2020).

Finanční účet zachycuje čisté přírůstky a úbytky finančních aktiv a pasiv. Finanční účet dělíme na čtyři základní položky – mimo rezervní a rezervní finanční účet – rezervní aktiva. Přímé investice představují investice dlouhodobě ovládat danou firmu. Jedná se například o nákup akcií, reálné investice, reinvestice zahraničního zisku nebo dlouhodobé úvěry. Profilové investice představují nepřímé investice, které při obchodování nemusí plnit minimální hranici vlastnického podílu 10 %. K zajištění rizika byla vytvořena kategorie finančních derivátů, kdy jde o termínovaný obchod, např. forward. Mezi ostatní investice řadíme pohyb krátkodobého (přesuny zúročených bankovních vkladů nebo krátkodobých cenných papírů) i dlouhodobého kapitálu, tj. vládní úvěry nebo dlouhodobé úvěry centrální banky. Nejvíce senzitivní položkou v platební bilanci je právě krátkodobý kapitál, který reaguje na výkyvy v tuzemské ekonomice, což má poté dopady na pohyb devizového kurzu (Černohorský, 2020).

Účet **chyby a opomenutí** dopočítává k výslednému saldu běžného, kapitálového a finančního účtu. V rámci platební bilance se dávají dohromady položky v řádu desítek miliard nebo bilionů, proto se chybám v tomto případě takřka nelze vyhnout (Černohorský, 2020).

Podstatou vertikální struktury platební bilance je rozdělení na kreditní a debetní stranu. Kritériem dělení je vztah příslušné operace k devizové nabídce nebo devizové poptávce. **Kreditní stranu** označujeme znaménkem plus a představuje devizovou nabídku neboli příliv peněz do ekonomiky například exportem zboží a služeb, importem prvotních a druhotných nákladů a import kapitálových transferů. **Debetní strana** se označuje znaménkem mínus a představuje devizovou poptávku neboli odliv peněz z ekonomiky. Mezi transakce při kterých dochází k odlivu peněz z ekonomiky řadíme import zboží a služeb, export prvotních důchodů, export druhotných důchodů a export kapitálových transferů (Černohorský, 2020).

Obchodní bilance je část běžného účtu platební bilance. Saldo obchodní bilance je rozdíl mezi exportem a importem. Saldo můžeme dělit na aktivní, pokud jde o vyšší export a pasivní když import převažuje nad exportem a vyrovnané, pokud je vývoz roven dovozu (Svatoš, 2009).

Vzorec 4: Vypočtení salda

$$X = Ex - Im$$

X – čistý export

Ex – export

Im – import

Zdroj: Vlastní zpracování, (Brčák, 2020)

3.4 Historie zahraničního obchodu České republiky

Pro zemi jako je Česká republika má zahraniční obchod zásadní význam. Má strategickou pozici ve středu Evropy, kde je přímo obklopena sousedními státy. Česká republika si prošla velkou změnou. Od centrálně řízeného hospodářství tzv. plánované ekonomiky po tržní ekonomiky. Velká změna pro zemi přišla také v roce 2004, kdy se země stala součástí Evropské unie. Kvůli politické situaci, která se odvíjela od vzniku Československé republiky v roce 1918 rozdělujeme historii mezinárodního obchodu v České republice na tři časové úseky (Svatoš, 2009).

V období 1918 až 1948 měla Československá ekonomika velmi nesourodou skladbu hospodářství. Zatímco Čechy byly ekonomicky nejvyspělejší oblastí průmyslově orientovanou, opakem byla Podkarpatská Rus, která byla nejméně vyspělou zemědělsky orientovanou oblastí. V roce 1929 přišla Velká deprese. Důsledky krachu na Newyorské burze nejvíce zasáhly jak USA, Francii, Německo, tak i Československou republiku. V období Druhé světové války připadla většina zboží a výrobků, které byly vyrobeny v Československu Německu (Polzer, 2008).

V letech 1948 až 1989, po skončení války docházelo k poměrně rychlé obnově průmyslu. Brzdou rozvoje byl ale válkou poškozený lehký průmysl, jehož obnova postupovala mnohem pomaleji. Kolektivizační proces v zemi postupně zlikvidoval soukromé zemědělce, narůstala plocha neobdělávané půdy a zemědělská výroba stagnovala. Ekonomika komunistického Československa byla řízena centrálně stanovenými plány. Země vynikala svým těžkým průmyslem a její ekonomika byla silnější v rámci RVHP (Rada

vzájemné hospodářské pomoci. Pro fungování těžkého průmyslu bylo ale za potřebí velké množství energie a výroba měla negativní dopad na životní prostředí. Špatná organizovanost a produktivita vedly k poklesu konkurenceschopnosti vůči západním státům. (ČNB, 2003)

Situace se začala zlepšovat v 80. letech, kdy vláda začala schvalovat dokumentu např. Soubor opatření ke zdokonalení soustavy plánovaného řízení národního hospodářství. Měli však minimální dopad na fungování ekonomiky (Průcha, 2009).

Období v roce 1989 po současnost začíná transformací hospodářství po Sametové revoluci. Změna vycházela z předpokladu, že ekonomika funguje nejlépe na systému soukromého vlastnictví. Začátkem 90. let vznikaly nové společnosti, které byly zaměřené na vývoz a dovoz, naopak během transformace ekonomiky zanikla řada firem uměle a neefektivně podporovaných. Po vzniku samostatné České republiky (1993) se vztahy se státy s vyspělou ekonomikou prohloubily. Po vstupu ČR do Evropské unie se země dostala do přebytku platební bilance. Země také poznamenala globální ekonomická krize, která vypukla v září 2008, na Českou republiku dolehla až v roce 2009 kdy začal klesat hrubý domácí produkt (Česká národní banka 2003).

Nyní je Česká republika otevřenou ekonomikou, jejíž ekonomický vývoj je do značné míry závislý na zahraničních trzích (Fojtíková, 2009).

Pojem otevřená ekonomika lze charakterizovat jako ekonomiku, která realizuje obchodní styky se zahraničím. Je pro ni typické obchodování se zbožím, službami a finančními aktivy se zahraničními subjekty. Část produkce, která je vyrobena na domácí půdě je exportována do jiných zemí a část produkce, která je vyrobena v zahraničí, je importována a spotřebována na domácím trhu (Brčák, 2020).

Výhody otevřené ekonomiky jsou například větší otevřenost a nabídka zboží spotřebitelům, zvyšuje množství investičních možností díky otevřenosti ve finanční sféře. Naopak negativní dopady má otevřenost ekonomiky na menší producenty, kteří jsou obklopeni velkou konkurencí, která je předčí například nižší cenou produktu (Fojtíková, 2009).

3.5 Agrární zahraniční obchod

„Agrární zahraniční obchod má v současné době nezastupitelnou roli v každé ekonomice bez ohledu na její vyspělost. Bez kvalitně fungujícího agrárního trhu si v současnosti nelze představit žádnou fungující ekonomiku“ (Svatoš, 2018, s. 137).

Mezinárodní směna je důležitá pro zajištění výživy obyvatelstva zejména ve státech, kde není zemědělská výroba schopna pokrýt domácí potřeby obyvatelstva. Naproti tomu jiné země mají výhodné podmínky a mohou exportovat. Z hlediska mezinárodního obchodu rozdělujeme agrární komodity na dvě základní skupiny. Konkurenční komodity lze vyrábět ve všech přírodních pásmech. Z hlediska jednotlivé země pak takové, které lze produkovat v jejich přírodních podmínkách. Do této skupiny řadíme obiloviny, luštěniny, maso a vejce. Nekonkurenční komodity se produkují ve vybraných oblastech, které jsou pro pěstování vhodné. K těmto komoditám pro Českou republiku patří například dovážené subtropické ovoce, čaj, káva a mořské plody (Boháčková, 2010).

Na agrární zahraniční obchod působí celá řada vlivů. Jsou to vlivy ekonomické, politické, sociální a přírodní. Oproti ekonomickým faktorům jsou to právě politické vlivy mající nejvýznamnější vliv na utváření podmínek pro mezinárodní obchod (Samuelson, 2013).

Komoditní vertikála nebo také komoditní řetězec můžeme popsat jako tok zemědělské komodity od výroby přes její zpracování, distribuci až k finálnímu produktu, který je určen spotřebiteli. Komoditní vertikálu lze definovat jako soubor činností a vzájemných vztahů výrobních, zpracovatelských i odbytových činností a trhů, které fungují v rámci procesů výroby a zpracování suroviny získané v zemědělské výrobě na produkt distribuovaný konečnému spotřebiteli. Dle preferencí nabídkové a poptávkové strany rozlišujeme dva typy komoditního řetězce. Nabídkově orientovaný komoditní řetězec je charakteristický tokem produktu od výrobce po konečné zpracování. V tradičním modelu rozhoduje role nabídky. Poptávkově orientovaný komoditní řetězec je typický pro současný stupeň moderního zemědělství. Dnešní zemědělství je charakteristické řadou interakcí s oblastí výzkumu, s podniky odvětví vstupů, zpracování, služeb, distribuce a obchodu (Bečvářová, 2005).

Před tím, než se potravinářský výrobek prodá spotřebiteli je zemědělská surovina směňována na různých tržních úrovních. V agrárním sektoru jsou obvykle charakterizovány čtyři základní typy trhů. Trh naturální definujeme jako naturální směnu, kdy je výrobce

i spotřebitel stejným subjektem. Výrobce je současně spotřebitelem a mezi výrobou a spotřebou není zahrnuta směna. Příkladem tohoto typu trhu mohou být samozásobitelská zemědělská hospodářství. Na trhu surovino-potravinářském je výrobcem zemědělec, který surovinu prodává na trhu v různých stupních zpracování. Spotřebitel nakupuje suroviny a zpracovává je do konečného výrobku. Zemědělství výrobci prodávají své výrobky, především ovoce, zeleninu, brambory na místních trzích nebo přímo v podniku. Tento typ trhu má výhodu ve snížení dopravních nákladů, růstu podílu příjmů zemědělské prvovýroby (Bečvářová, 2005).

Na trhu zemědělských výrobků se výrobci zemědělské suroviny stávají prodávajícími a kupujícími jsou poté zpracovatelské podniky nebo nákupní organizace. Organizace se pak následně stávají prodávajícími subjekty buď sobě navzájem, nebo vůči zpracovatelské organizaci. Směna mezi výrobními, zpracovatelskými nebo zprostředkovatelskými podniky může být uskutečněna jakoukoli marketingovou formou prodeje. Velká část sortimentní skladby zemědělských výrobků je směňována přímo mezi výrobními a zpracovatelskými podniky. Například mléko podniky prodávají přímo mlékárenskému průmyslu. Potravinářský podnik se stává prodávajícím na trhu potravinářských výrobků, kde kupujícími jsou potom přímo spotřebitelé, nebo ve větší míře obchodní organizace, které se následně stávají prodávajícím subjektem vůči spotřebitelům. Spotřebitel nakupuje především v maloobchodě, případně od zemědělských podniků nebo v podnicích potravinářského průmyslu (Svatoš, 2018).

3.6 Agrobiznys

Zemědělská výroba patří k lidské společnosti už od samého začátku. Úloha zemědělství národních ekonomik je výsledkem dlouhých vývojových tendencí zemědělství a ekonomiky dané země. Zemědělství se stává součástí širšího segmentu zahrnujícího jak předvýrobní fáze, tak i celou škálu odvětví a aktivit přímo nebo zprostředkovaně souvisejících se zpracováním, distribucí a realizací zemědělského původu (Bečvářová, 2004).

S první definicí agrobiznysu přišli Davis a Goldberg. Ti pojmenovali agrobiznys jako soubor činností souvisejících s výrobou a distribucí zemědělských produktů, výrobních

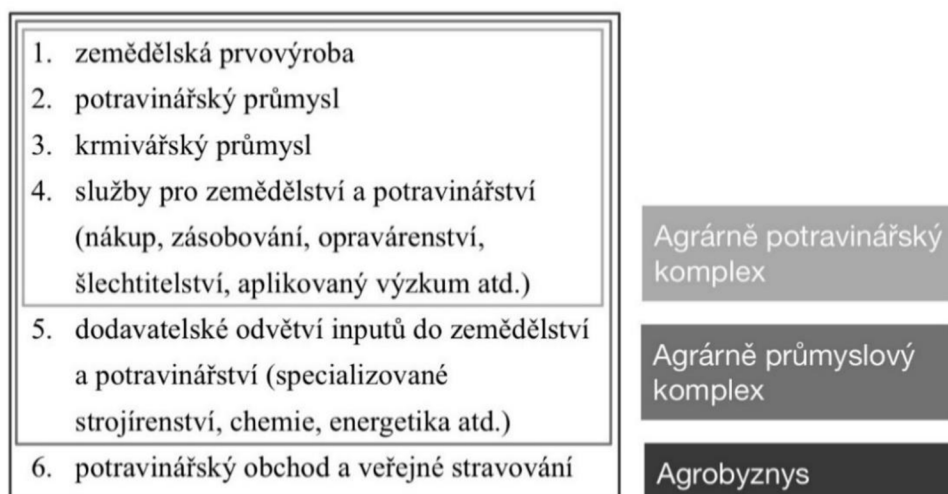
činností v zemědělských podnicích, skladováním, zpracováním a následnou distribucí zemědělských komodit a finálních produktů (Davis a Goldberg, 1957).

Charakteristika současného stavu agrobiznysu jej dnes definujeme spíše jako řetězec subsektorů vzájemně propojených řadou přímých i zpětných vazeb zahrnující výzkum, genetické a osivářské firmy a dodavatele dalšího biologického materiálu, dodavatele ostatních vstupů, zemědělské výrobce, nákupce zemědělských produktů, zpracovatele první a druhé fáze zpracování zemědělských produktů do konečných výrobků, maloobchodní instituce veřejného stravování (Bečvářová, 2005).

Agrobiznys v současné době tedy není spojený pouze s podniky vázanými na zemědělství. Do agrobiznysu lze zařadit široké spektrum vzájemně propojených služeb jako je velkoobchod, maloobchod, zpracovatelský průmysl, marketing nebo obchodní činnost. Tento pojem je jedním z hlavních sektorů, které zajišťují fungování současné fungování moderní společnosti a udržování vysoké životní úrovně ve vyspělých zemích (Bečvářová, 2005).

Do agrárního sektoru jsou podle klasické definice začleňována odvětví:

Obrázek 4 Odvětví agrárního sektoru

Zdroj: Vlastní zpracování, (Bečvářová, 2005)

Agrárně potravinářský komplex označujeme odvětví 1. až 4. Pokud připojíme dodavatelské odvětví inputů, jedná se o agrárně průmyslový komplex. Společně s odvětvím obchodu (6.) mluvíme o agrobiznysu (Bečvářová, 2001).

3.7 Svobody Evropské unie a Společná zemědělská politika

Evropskou unii můžeme definovat jako politické a ekonomické nadnárodní uskupení, jejímž hlavním cílem je zlepšení spolupráce v Evropě. K roku 2022 tvoří Evropskou unii 27 členských států a dalších 7 kandidátských zemí podalo žádost o vstup do Evropské unie. Evropská unie vznikla v listopadu 1993 na základě Maastrichtské smlouvy o Evropské unii. Evropská integrace začala ale již dříve. Po druhé světové válce vznikají společenství snažící se ukončit časté válečné konflikty a zajistit trvalý mír. Vzniká Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii, společenství se po čase spojila a odstartovala stále užší spolupráci v Evropě. Evropská unie má hlavní společné cíle, mezi něž patří zejména prosazování míru, blahobytu, vytvoření vnitřního trhu a udržování mírových vztahů. Mezi další cíle Evropské unie patří vyvážený hospodářský růst, vytvořit hospodářskou měnovou unii nebo bojovat proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci. Evropská integrace vytváří stále užší svazky mezi národy Evropské unie (Evropská unie, 2022).

V souvislosti s cíli Evropské unie jsou deklarovány čtyři základní ekonomické svobody volného pohybu. Mluvíme o volném pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Naplněním těchto svobod dochází k vytvoření jednotného vnitřního trhu, pro něhož pak platí i jednotná pravidla, jako jsou společné normy při výrobě nebo definice názvů výrobků (Evropský parlament, 2022).

Volný pohyb zboží je zajištěn odstraněním cel a množstevních omezení, Tato svoboda je základem pro fungování vnitřního trhu, tj. volné a spravedlivé soutěže jednotlivých subjektů na trhu. Občané Evropské unie mají právo na volný pohyb osob v rámci členských států Evropské unie. Toto právo je stanoveno Smlouvou o fungování Evropské unie. Občané EU mají právo si hledat práci a pracovat v jiných členských státech bez nutnosti žádat o pracovní povolení (Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, 2016).

Volný pohyb služeb je uskutečňován dvěma způsoby. Jedním způsobem je poskytování služeb z jednoho státu klientům do jiného členského státu, aby se navzájem museli přemístit a poskytování služeb probíhá na dálku. Druhým způsobem je přesunutí poskytovatele služeb do jiného členského státu EU za účelem podnikání (Svatoš, 2009).

„Svoboda usazování a volný pohyb služeb zaručují mobilitu podniků a pracovníků v rámci EU. Očekávání spojená s plným prováděním směrnice o službách jsou vysoká, neboť

(naprosto) volný pohyb služeb hraje v dokončení vnitřního trhu zásadní roli“ (Evropský parlament, 2022).

Poslední ze čtyř základních svobod jednotného trhu Evropské unie je volný pohyb kapitálu. Konkrétně volný pohyb kapitálu znamená za prvé volný pohyb plateb za dovezené zboží a služby, za druhé volný pohyb kapitálu, který zahrnuje přímé a portfoliové investice, investice do nemovitostí, operace na finančních trzích nebo kolektivní investování (Evropský parlament, 2022).

Ekonomická integrace znamená vzájemné propojení rozdílných ekonomik. Odstraňují se bariéry vzájemného obchodu a zlepšit tím úroveň obyvatel. Nejnižší stupeň ekonomické integrace je pásmo volného obchodu. Dvě či více zemí se domluví na snížení nebo úplného odstranění cla na některé výrobky. Členské státy si ale ponechávají obchodní politiku prováděnou nečlenskými státy. Dalším stádiem je celní unie, která vytvoří oblast volného obchodu se společným sazebníkem. Společný trh charakterizuje celní unii rozšířenou o volný pohyb výrobních faktorů. Mezi členskými státy zůstávají ale nadále státní hranice a technické bariéry. Hospodářská měnová unie je nejvyšší stupeň ekonomické integrace. Koordinace hospodářské politiky je stále více nahrazována společnou hospodářskou politikou členských států. Členské státy používají jednu společnou měnu jako zákonné platidlo. Hospodářská a měnová unie je doplněna politickými institucemi, které přebírají odpovědnost za fungování unie. Dříve samostatné státy splynou v nový celek. Můžeme ji členit na ekonomickou, mezistátní nebo nadstátní integraci. Může se také jednat o integraci regionálního charakteru (Euroskop, 2022).

O tři roky později od vzniku samostatné České republiky země zažádala o vstup do Evropské unie. O přijetí země rozhodla EU v květnu 2004, kdy se stala Česká republika součástí Evropského hospodářského prostoru, který zajišťuje volný pohyb. Po přístupu do Evropské unie následoval i přístup do Schengenského prostoru v roce 2007. Při vstupu do celní unie se Česká republika formálně vzdala nároku na tvorbu vlastní obchodní politiky vůči třetím zemím a začala využívat společnou obchodní politiku EU (Euroskop, 2022).

Česká republika jako člen EU, je povinna dodržovat principy a pravidla Společné zemědělské politiky, která zabezpečuje regulaci trhu s obilovinami zejména prostřednictvím společné organizace trhu s obilovinami. Článek 39 Smlouvy o fungování evropské unie říká *„cílem společné zemědělské politiky je: zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního*

využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly; zajistit odpovídající životní úroveň zemědělského obyvatelstva, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob zaměstnaných v zemědělství...“ (Smlouva o fungování evropské unie, 2012).

Společenskou organizaci trhů aplikuje EU u vybraných zemědělských komodit, u nichž závazným způsobem stanovuje některé podmínky výroby a obchodu a podporuje intervenčními zásahy, dotacemi, licenční politikou při dovozu a vývozu zemědělských komodit. Hlavním cílem je regulovat nabídky výrobků takovým způsobem, aby nedocházelo ke kolísání nabídky a tím i cen vyplácených zemědělským výrobcům, ale ani ke kolísání cen, které platí zpracovatel nebo konečný spotřebitel za nákup těchto výrobků (businessinfo.cz, Společné organizace trhu 2009).

3.8 Vliv veřejné správy na trhu s obilovinami

Veřejnou správu můžeme definovat jako souhrn činností a úkolů zabezpečovaných na jednotlivých vládních úrovních, a to ve veřejném zájmu prostřednictvím zajišťování veřejných statků a služeb (Žáková Kroupová, 2018).

Součástí klíčových orgánů vládního sektoru je Česká národní banka. Hlavním cílem České národní banky je dosažení a udržení cenové stability. Vykonává dohled nad bankovním a kapitálovým trhem. Mezi druhou úroveň státní správy řadíme ústřední orgány. Jedná se zejména o Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo zemědělství. Ministerstvo průmyslu a obchodu je orgánem pro obchodní politiku v kontextu zabezpečení oblasti vnitřního trhu EU, společné obchodní politiky EU a proexportní politiky (Žáková Kroupová, 2018).

Druh a síla vlivu státních zásahů se v posledních dekáдах výrazně změnily ve prospěch liberalizace. Předpokládané další snižování cenových a množstevních intervencí bude však doprovázeno zvyšováním úlohy v oblastech politiky životního prostředí, tvorby veřejných statků apod. Stát vytváří právní a rámcové podmínky pro fungující trhy a stará se o jejich dodržování, koriguje nedokonalosti trhu (externality, veřejné statky, poruchy konkurence), přerozděluje příjmy a blahobyt a pečuje o dodržování morálky a etiky v hospodářství a společnosti (Svatoš, 2018).

Státní dozor nad trhem s pšenicí v České republice vykonává Ministerstvo zemědělství pomocí Státního zemědělského intervenčního fondu a Ministerstvo průmyslu a obchodu

současně. Záležitosti komoditních burz v ČR jsou upraveny zákonem 229/1992 Sb. Státní povolení bylo uděleno Českomoravské komoditní burze Kladno a Komoditní burze Praha (Ministerstvo zemědělství, 2018).

V kompetenci ministerstva zemědělství působí Státní zemědělský intervenční fond, který zprostředkovává finanční podporu z dotací Evropské unie. SZIF podle zákona o Státním zemědělském intervenčním fondu 256/2000 Sb. rozhoduje o poskytnutí dotace a kontroluje plnění podmínek poskytnutí dotace, provádí intervenční nákupy zemědělských výrobků a potravin a zajišťuje skladování, případně zpracování zemědělských výrobků a potravin, prodává nebo jiným způsobem převádí intervenčně nakoupené výrobky a potraviny, provádí Program rozvoje venkova a další činnosti dle zákona (Zákony pro lidi, 2022).

Dle nařízení EU k společné organizaci trhu v odvětví obilovin určila Evropská komise pro všechny členské státy Evropské unie. Mezi významné regulace společného trhu patří intervenční nákup obilovin, intervenční prodej obilovin a intervenční skladování obilovin, které zajišťuje v České republice Státní zemědělský intervenční fond (Státní zemědělský intervenční fond, 2022).

Právní předpisy určuje legislativa ČR vztahující se k obilovinám. Zákon č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie.

3.9 Komodita pšenice

Obiloviny jsou nejrozšířenější skupinou pěstovaných plodin na světě. K nejvýznamnějším obilovinám řadíme pšenici, ječmen, žito, oves, rýži, a kukuřici. Rozsah pěstování obilovin (skupinu plodin nebo pěstovanou kulturu) souvisí s druhovou rozmanitostí a širokým hospodářským využitím jejich produktů. Obiloviny jsou zastoupeny téměř ve všech pěstitelských oblastech. Mají především rozhodující postavení ve výživě člověka, protože jsou především energetickou složkou potravy. Kromě lidské výživy slouží celé rostliny nebo zrna ke krmení hospodářských zvířat. Výhodou obilovin je relativně jednoduchá pěstitelská technologie, možnost dlouhodobého skladování a snadná manipulace s produktem (Pulkrábek, 2003).

Pšenici řadíme mezi jednu z nejstarších kulturních plodin. Počátky jejího pěstování pojíme se vznikem zemědělství, asi 8 tisíc let př. n. l. Pšenice obecná je jednou

z nejrozšířenějších plodin u nás i ve světě. Zrno pšenice využíváme k výrobě pečiva, těstovin, krup nebo v cukrářství. Pšeničné šroty nebo otruby se využívají jako krmivo pro hospodářská zvířata. V České republice je pěstována pšenice ve formě ozimé a jarní (Tichá, 2006).

Pšenice je komoditní surovinou stejně jako např. kukuřice nebo ropa. Travnina se pěstuje v Evropě, Asii i Americe. Celosvětová roční produkce pšenice přesahuje 700 milionů tun a každým rokem narůstá. Evropská Unie je velkým producentem pšenice s produkcí přes 150 milionů tun. Další producenti jsou Čína, Indie, Rusko a USA. V České republice se ročně vypěstuje asi 5 milionů tun pšenice (Ministerstvo zemědělství, 2021).

Nabídka pšenice je závislá na úrodě a zásobách z předchozích let, na úrodu má asi největší vliv počasí, poté je to celosvětová ekonomická situace, kurz dolaru nebo očekávaná inflace. Pšenice se využívá jako potravina, krmivo nebo surovina pro výrobu pečiva a těstovin. Využívá se také ještě například k výrobě piva, lihu nebo škrobu. Největší její výhodou je snadná skladovatelnost a také dlouho vydrží (gate2biotech.cz, 2006).

Komoditní vertikála pšenice od její výroby, následného zpracování, až po finální produkt určený konečnému spotřebiteli. Podle konečného užití dělíme pšenici do dvou větví. **Potravinářská větev**, která vychází z produkce pšenice pro potravinářské užití. Pšenice je od zemědělců vykupována zprostředkovateli, nebo jsou zemědělci dodávány přímo subjektům, kteří vytvoří mletím první fázi zpracování. Mouka je poté dodávána podnikům druhé fáze zpracování – pekárny, nebo distribucí přímo do obchodní sítě. Do obchodních sítí se následně dodávají i produkty z druhé fáze zpracování. Nakonec se produkty z obchodních sítí prostřednictvím velkoobchodů a maloobchodů prodávají konečnému spotřebiteli. **Krmná větev** vychází z produkce pšenice, která je určena pro krmné účely. V této větvi produkt první fáze zpracování vstupuje zpět do zemědělské výroby. Nemůžeme tedy hovořit o typickém modelu toku suroviny, jelikož se pšenice vrací zpátky do zemědělského podniku pro následnou živočišnou výrobu (Tichá, 2006).

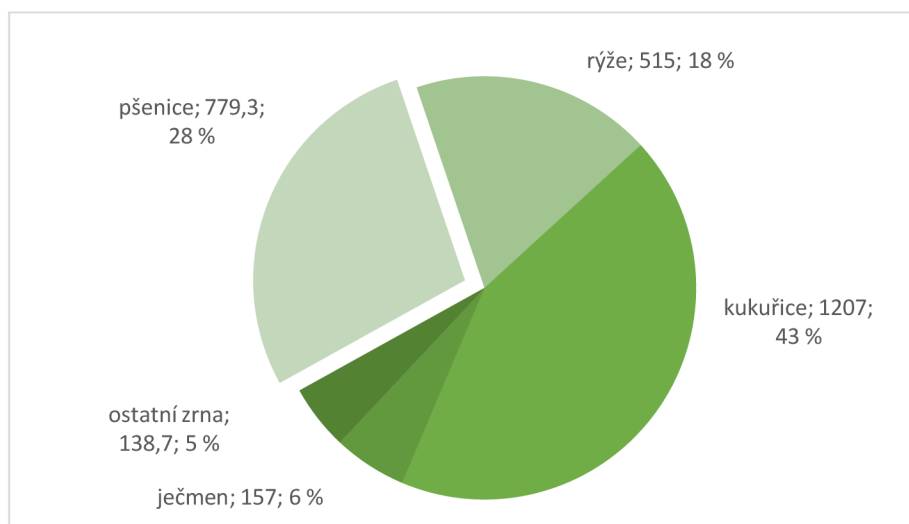
4 Vlastní práce

Praktická část bakalářské práce se zabývá produkcí obilovin a pšenice na světovém trhu, nabídkou obilovin a pšenice na Českém trhu, zahraničním obchodem České republiky, vývozem a dovozem pšenice, cenovým vývojem na trhu a zhodnocením míry zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí.

4.1 Vývoj a produkce obilovin ve světě

Rostlinná výroba je základem světového zemědělství. Je zaměřena na pěstování plodin jako potravin, krmiv a surovin pro zpracovatelský průmysl. V závislosti na úrovni společensko-ekonomického vývoje jednotlivých oblastí a zemí se rostlinná výroba svojí strukturou neustále vyvíjí. Zásadní postavení mají v rostlinné výrobě obiloviny. Tvoří až 60 % celkové rostlinné výroby. Vývoj produkce obilovin v posledních 60 letech má stále vzestupnou tendenci. Globální produkce obilovin dosahovala v roce 2021 hodnoty téměř 2,8 mld. tun.

Graf 1 Světová produkce obilovin za rok 2021 v mil. tun

Zdroj: Vlastní zpracování, USDA, World Agricultural Production 2022

Pšenice má velmi důležité zastoupení ve výživě, a patří mezi nejvýznamnější světové plodiny. V rámci produkce obilovin v roce 2021 vykazuje druhou nejvyšší produkci, a to 779,3 mil. tun, které představují 28 % produkce všech obilovin. Na prvním místě se nachází

kukuřice s 1207 mil. tun, což tvoří 43 % celosvětové produkce. Mezi další významné obiloviny řadíme rýži s produkcí 515 mil. tun, nebo ječmen, který zaujímá 6 % celosvětové produkce obilovin. V ostatních obilných zrnech, které zaujímají 5 % zbytku světové produkce najdeme žito, čirok, oves nebo proso.

V tabulce 2 lze sledovat sumu předních obilovin za marketingové roky. Součet předních obilovin zahrnuje pšenici, rýži a kukuřici, které tvoří kolem 90 % světové produkce obilovin ve světě. V tabulce jsou uváděny marketingové roky, které začínají v červnu, a končí květnem následujícího roku. Index prvního sledovaného období a posledního vykazuje hodnotu 1,15. Produkce obilovin v roce 2021/2022 se oproti marketingovému roku 2015/2016 zvýšila.

Tabulka 2 Světová produkce obilovin v mil. tun

rok	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2021/2022	Index
obiloviny	2181,8	2313,2	2284,7	2350,7	2372,7	2510,3	1,15

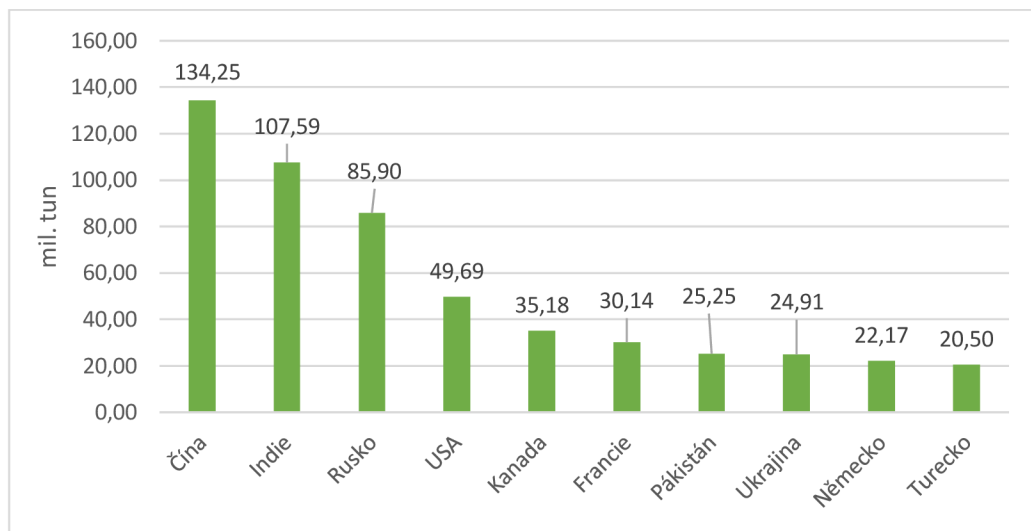
Zdroj: Vlastní zpracování, USDA, Grain: World Markets and Trade report

Pro analýzu je důležité charakterizovat hlavní producenty vybrané suroviny. Hlavními producenty pšenice jsou Asie, Evropa a Severní Amerika.

Na prvním místě v produkci pšenice je Čína, která vykázala za rok 2021 produkci pšenice 134,2 ml. tun., což tvoří téměř 18 % celosvětové produkce. Čína je nejen významným producentem pšenice, ale hlavně také rýže a kukuřice. Dalším významným producentem je Indie s produkcí 107,6 mil. tun tvořící tak téměř 14 % celosvětová produkce pšenice, a Rusko s produkcí 85,9 mil. tun. Tito producenti korespondují s pořadím dle počtu obyvatel. Velké a lidnaté země totiž musí uživit velké množství obyvatel a vynikají tedy v objemu produkce hlavních obilovin včetně pšenice.

Dalšími klíčovými oblastmi pro pěstování pšenice jsou Kanada, Francie, Pákistán, Ukrajina, Německo a Turecko.

Graf 2 Největší producenti pšenice na světě v roce 2021 v mil. tun

Zdroj: Vlastní zpracování, USDA, world agriculture production, 2022

Největšími vývozci pšenice jsou Rusko, Kanada, USA, Francie, Austrálie, Ukrajina, Argentina a Rumunsko. Na druhou stranu největšími odběrateli pšenice jsou země s horkým podnebím, které nemohou samostatně zajistit produkci: Egypt, Indonésie, Alžírsko Brazílie a Bangladéš.

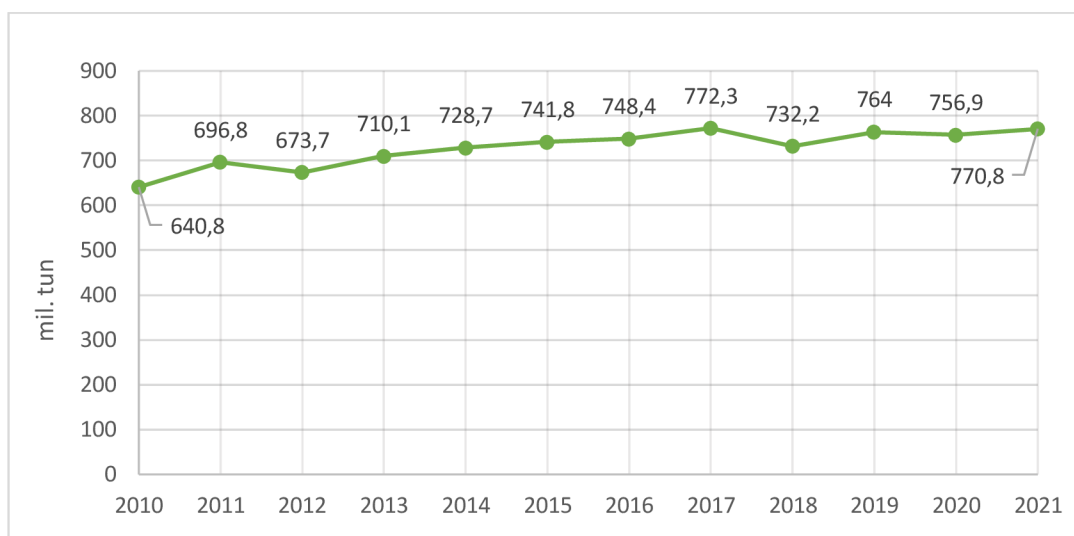
Celosvětová produkce pšenice je rostoucí a má příznivé vyhlídky. Podle USDA (United States Department of Agriculture) je plánovaný odhad produkce pšenice na rok 2022 790 mil. tun.

V grafu 3 lze pozorovat mírně rostoucí charakter množství produkce pšenice ve sledovaném období. Vliv na růst nebo mírný pokles produkce má i výměra osevních ploch, která se v roce 2018 snížila na 213 mil. ha z předchozích 218 mil. ha v roce předchozím. Dalším důvodem poklesu produkce byla vlna veder v klíčových pěstitelských oblastech. Nejvíce v tomto roce utrpěla Evropa, kde se vedra projevila poklesem úrody pšenice v Německu, Dánsku, Švédsku nebo Francii. Dále to byly země USA jako Kansas nebo Colorado.

Produkce pšenice v konečném sledovaném období (2021) vzrostla oproti prvnímu roku sledovaného období 2010 o 20 %. Při srovnání roku 2015 s rokem 2021 se produkce pšenice zvýšila o 4 %.

Graf 3 Množství produkce pšenice ve světě v letech 2010 až 2021 v mil. tun

Zdroj: Vlastní zpracování, FAOSTAT Crops and livestock products, 2022

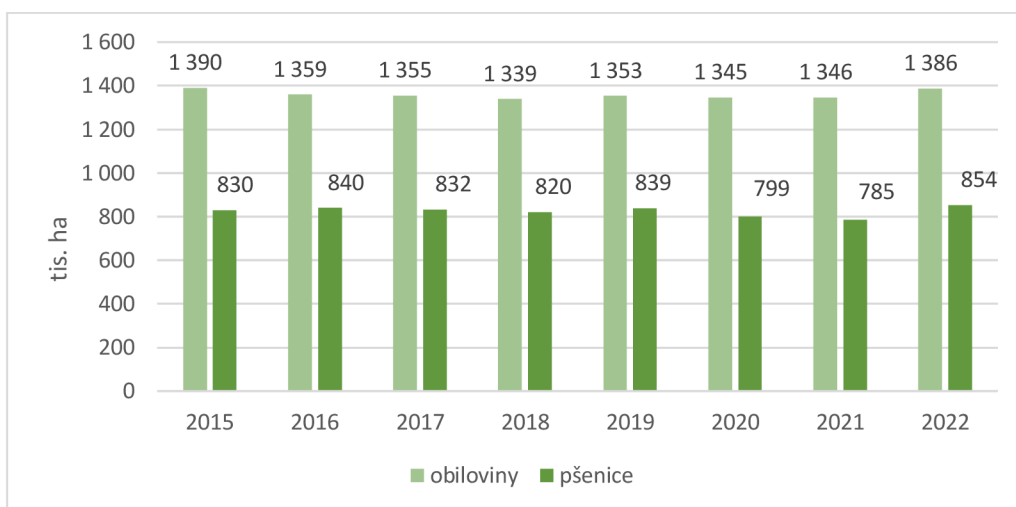
4.2 Obiloviny v podmínkách České republiky

Rostlinná výroba je v České republice zaměřena na produkci potravin, krmiv nebo surovin pro potravinářský či farmaceutický průmysl. Nejdůležitější skupinou plodin jsou obiloviny, které pokrývají více než polovinu osevních ploch v republice. Mezi hlavní pěstované obiloviny se v České republice řadí pšenice ozimá, pšenice jarní, žito, ječmen, ječmen ozimý, ječmen jarní, oves a kukuřice. Osevy v České republice eviduje Agrární komora České republiky. Osevní plochy ubývaly v minulosti ať už z důvodů pozemkové reformy, majetková transformace a nové zástavby.

V roce 2022 dosáhla výměra zemědělské půdy o plochách osevů 2 455 tis. ha, výměra osevních ploch všech obilovin dosáhla v tomto roce 1 385,7 tis. ha, z toho pšenice 854 tis. ha. V tomto roce zaujímaly obiloviny 56,4 % z celkové výměry osevních ploch za rok 2022.

V grafu 4 lze pozorovat trend určité stabilizace osevních ploch, lze pozorovat mírný pokles za sledované období, ale v průměru osevní plocha zůstává kolem výměry 1 300 - 1 400 tis. ha. Stejně jako výše osevních ploch pšenice zůstává stabilní.

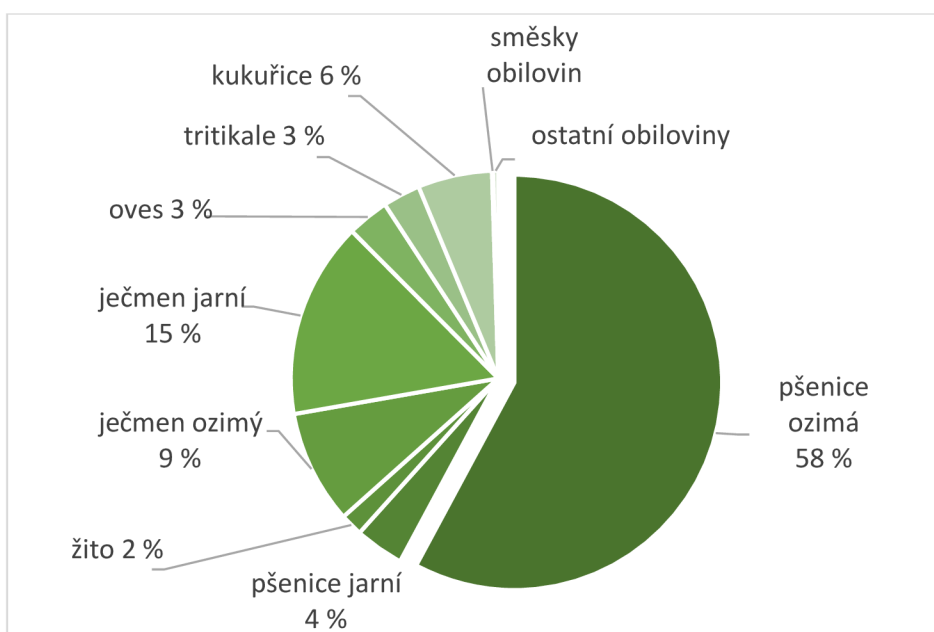
Graf 4 Osevní plochy obilovin a pšenice v ČR pro období 2015 – 2022 v tis. ha

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Obiloviny na zrno

Dle grafu 5 lze pozorovat, že největší zastoupení v rámci osevních ploch obilovin má pšenice ozimá, která zabírá 58 % osevní plochy všech obilovin s rozlohou 801 578 ha. V porovnání s minulým rokem se zvýšila plocha pšenice ozimé o 92 tis. ha tj. 13 % a ječmene ozimého o 11 tis. ha, tj. 10 %. Snížení osevních ploch zaznamenala především pšenice jarní o 22 tis. ha, tj. 30 % a oves o 12 tis. ha, tj. 22 % v porovnání s rokem minulým.

Graf 5 Osevní plochy obilovin v České republice v roce 2022

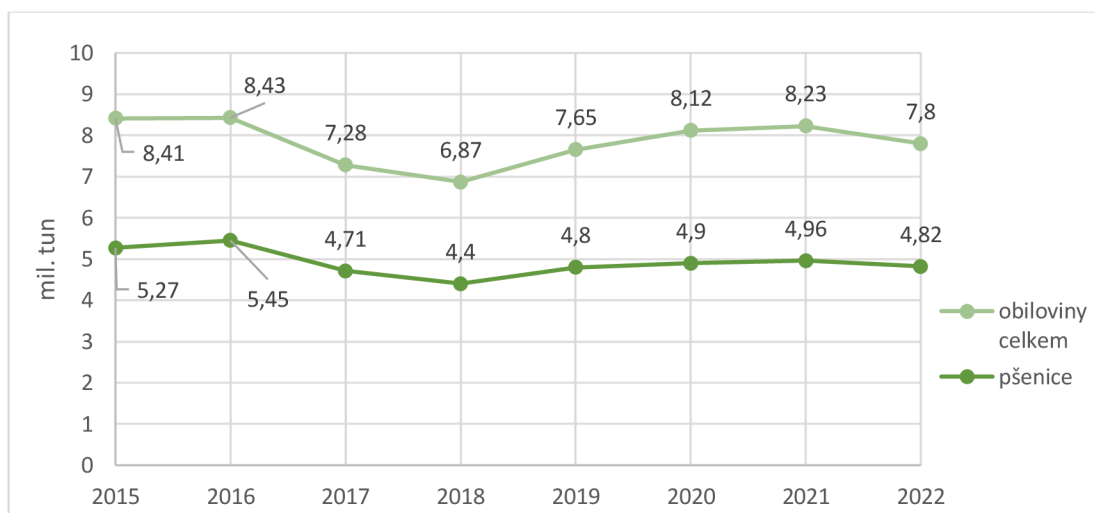

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Osevní plochy zemědělských plodin

Sklizeň obilovin v České republice je za sledované období 2015 až 2022 průměrně 7,76 mil. tun. Dle grafu lze pozorovat, že časový trend pšenice kopíruje trend sklizně všech obilovin. Je to především z toho důvodu, že pšenice tvoří zhruba 60 % z veškeré produkce obilovin v České republice.

Výše sklizně obilovin v roce 2022 byla slabší, než minulý rok, došlo k poklesu o 0,43 mil. tun. Ve sledovaném období (2015 – 2022) lze pozorovat kolísavý průběh výše sklizně obilovin. Pokles sklizně lze sledovat hlavně v roce 2018, kdy byla sklizeň podprůměrná, avšak i přes to dostatečně pokrývala domácí poptávku ve všech základních obilných surovinách, která dlouhodobě činí v průměru 5,5 – 6 mil. tun obilovin celkem.

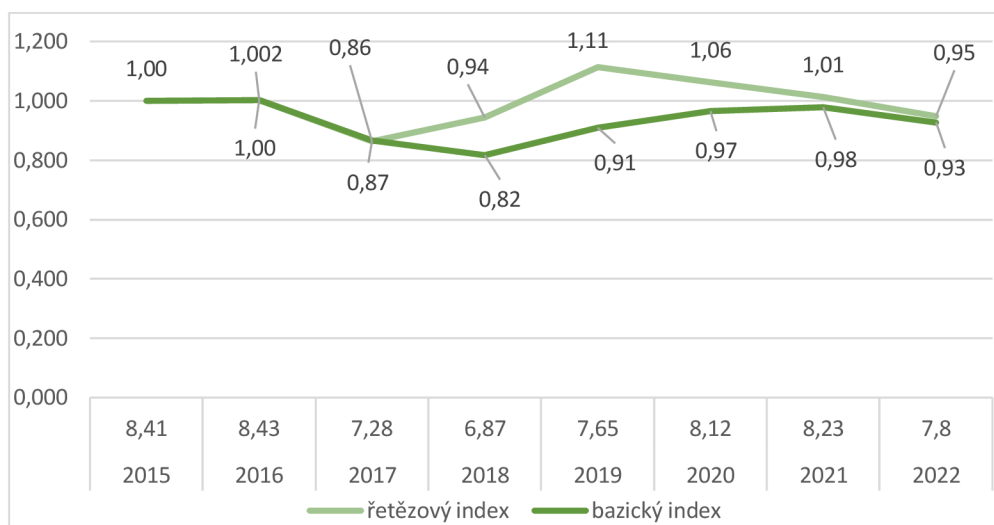
Graf 6 Výše sklizně obilovin a pšenice v ČR v období 2015 – 2022 v mil. tun

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ

Pro bazický index byla jako základ zvolena hodnota sklizně obilovin v roce 2015. Hodnoty bazického indexu nabývají hodnot 1 do 0,82 základu (roku 2015). To znamená, že rok 2018 nabývá hodnoty 82 % výše sklizně obilovin, který byl v roce 2015. Lze říci, že sklizeň byla v následujících letech menší, než v roce 2015. U řetězového indexu byl v roce 2018-2020 zaznamenán koeficient růstu. Mezi lety 2016/2017 a v roce 2021/2022 byl zaznamenán koeficient poklesu.

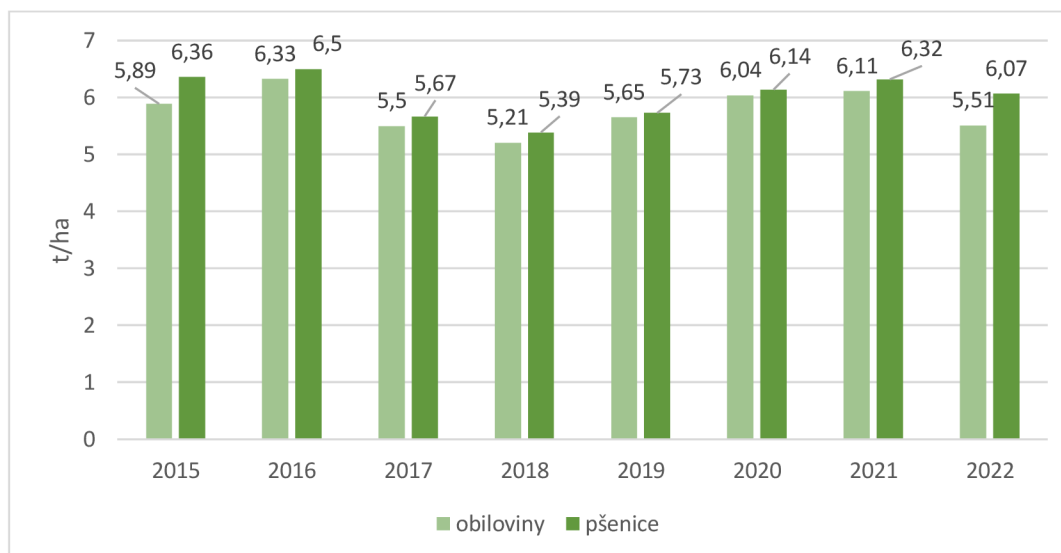
Graf 7 Index vývoje sklizně obilovin v ČR v období 2015 až 2022

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ

V roce 2022 dosáhl průměrný hektarový výnos obilovin hodnoty 5,51 t/ha. Jde o mírný pokles oproti předchozímu roku. V Grafu 9 lze pozorovat vyšší hektarový výnos u pšenice než u obilovin na zrna celkem.

Graf 9 Hektarový výnos obilovin a pšenice v ČR v t/ha

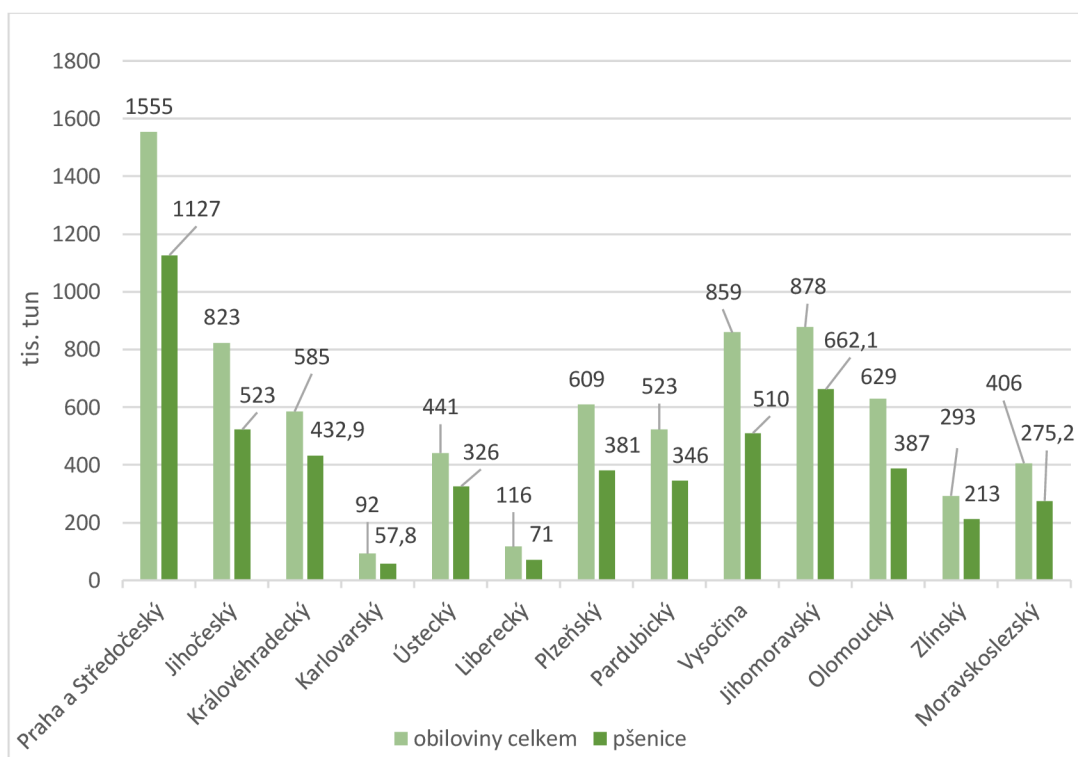

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Základní obiloviny na zrna

Nejvyšší sklizeň v rámci České republiky vykazuje Středočeský kraj společně s Prahou, Jihomoravský kraj, Jihočeský kraj a kraj Vysočina. Společně tvoří 52 % celkové

sklizeň obilovin. Naopak nejmenší sklizeň obilovin a pšenice vykazuje kraj Liberecký a Karlovarský. První místo v žebříčku dle krajů podle výše sklizeň obilovin i pšenice s celkovou sklizní obilovin 1 555 148 tun patří Středočeskému kraji a Praze. Na druhém místě Jihomoravský kraj se sklizní 878 033 tun obilovin za rok 2022 a naopak nejmenší sklizeň vykazuje kraj Karlovarský s 91 960 tun.

Graf 8 Sklizeň obilovin a pšenice dle krajů v ČR za rok 2022 v tis. tun

Zdroj: Vlastní zpracování, SZIF; Pozn.: sklizeň pšenice zahrnuje pšenici ozimou a pšenici jarní

4.3 Zahraniční obchod České republiky s pšenicí

Nejrozšířenější obilovinou v České republice je pšenice, která zůstává nejzákladnější potravinou na celém světě.

Data vývozu a dovozu jsou čerpána z Českého statistického úřadu. V posledních letech došlo ke změně publikování dat o zahraničním obchodu. V roce 2020 byla změněna doposud používaná terminologie a způsob prezentování. Fyzický pohyb zboží přes hranice, dříve přeshraniční pojetí zahraničního obchodu, je od roku 2020 prezentován pod názvem pohyb zboží přes hranice.

Jednou z nejvýznamnějších položek českého agrárního obchodu je právě pšenice, která tvoří přes 7 % vývozu.

Většina přebytků pšenice ze sklizně se odčerpává vysokým exportem.

Tabulka 3 Zahraniční obchod České republiky s pšenicí v tunách 2016 – 2022

rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	index 2022/2016
dovoz	37 705	39 252	44 586	43 757	71 948	59 668	57 582	1,53
vývoz	2 874 167	2 540 737	1 884 966	1 746 263	2 497 600	2 270 588	2 182 410	0,76
bilance	2 836 462	2 501 485	1 840 380	1 702 506	2 425 652	2 210 920	2 124 828	0,75

Zdroj: Vlastní zpracování, Pohyb zboží přes hranice ČSÚ; Pozn.: Kód nomenklatury: 1001, data bez dopočtů

Tabulka 4 Zahraniční obchod České republiky s pšenicí v mil. Kč 2016 – 2022

rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	index 2022/2016
dovoz	188,9	191	234	230	388	383	592	3,13
vývoz	11 598	10 729	8 398	8 318	11 655	12 159	17 112	1,48
bilance	11 409	10 538	8 164	8 088	11 267	11 776	16 520	1,45

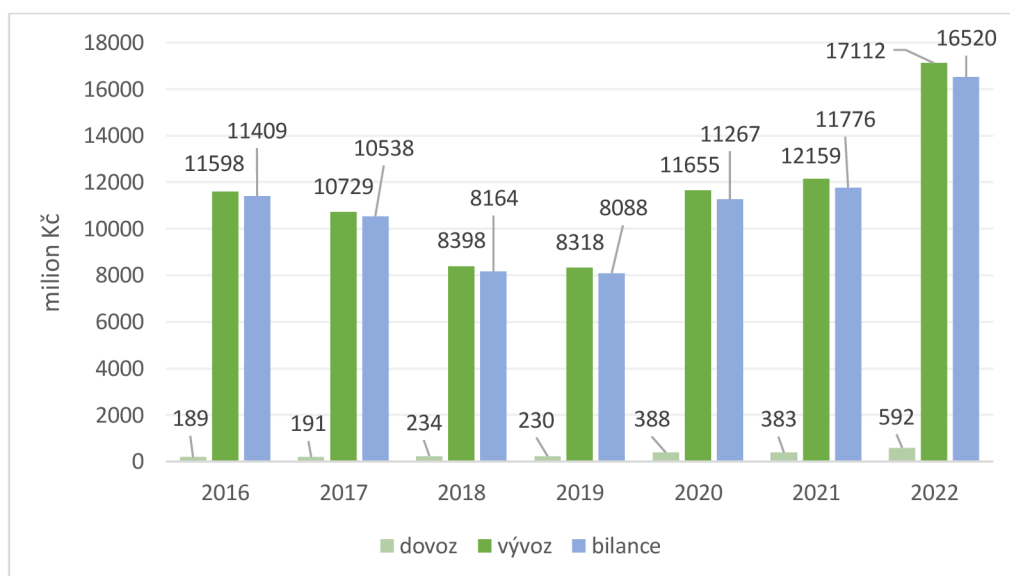
Zdroj: Vlastní zpracování, Pohyb zboží přes hranice ČSÚ; Pozn.: Kód nomenklatury: 1001, data bez dopočtů

Téměř veškerý vývoz i dovoz pšenice je do zemí Evropy. Svého maxima nabývaly vývozy v roce 2017, kdy vývoz tvořil 2 874 167 tun. Nejvyšší peněžní částky ale dosahoval

vývoz v roce 2022 (17 112 milionů Kč). Růst ceny obilovin v ČR došlo v souvislosti s výrazným nárůstem cen vstupů (energie, hnojiva, ropa, zemní plyn), celosvětovou krizí a následkem pandemie nemoci Covid-19 a také s politickým napětím v souvislosti se situací v Rusku a na Ukrajině.

Nejvyšší dovozy dosahovaly svého maxima v roce 2020, kdy dovoz dosahoval 71 757 tun. V roce 2022 dosahovaly dovozy 592 milionů Kč, které s porovnáním s prvním rokem sledovaného období je třikrát vyšší.

Graf 10 Zahraniční obchod ČR s pšenicí v mil. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování, Pohyb zboží přes hranice ČSÚ

Ve všech letech sledovaného období vykazovaly hodnoty bilance zahraničního obchodu pouze kladné hodnoty. Nejvyšší kladnou hodnotu dosahovala bilance v roce 2022, kdy bilance dosahovala hodnoty 16 520 mil. Kč.

4.3.1 Vývoz pšenice

V uvážení jsou země do kterým Česká republika vyvezla alespoň v jednom roce více než 100 tun pšenice.

V Tabulce 4 lze pozorovat nejvýznamnější obchodní partnery pro vývoz pšenice. Nejvíce Česká republika vyváží do Německa, kde za posledních 7 let vyvezla téměř 12 miliard kilogramů. Za sledované období se do Německa vyvezlo téměř 75 % veškerého

vývozu pšenice. Dalším významným partnerem se kterým opět Česká republika sdílí hranice je Rakousko, do kterého za sledované období vyvezla téměř 2 miliardy kilogramů pšenice, které tvořily 12 % veškerého vývozu.

I s ostatními sousedními státy Česká republika obchoduje. Do Polska se za sledované období vyvezlo 1,4 miliardy kilogramů a na Slovensko 76 milionů kilogramů. Mezi další významné partnery lze uvést Itálii, Nizozemsko, Švýcarsko a Francii do kterých Česká republika vyváží několik stovek tisíc ročně.

Tabulka 5 Vývoz pšenice z ČR r. 2016 – 2022 v tunách – vybrané země

rok země	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	součet v tunách celkem
Německo	2 176 726	1 957 519	1 401 979	1 246 950	1 903 889	1 689 013	1 618 064	11 994 143
Rakousko	329 907	245 989	189 552	233 342	296 309	331 192	323 792	1 950 086
Polsko	282 130	249 510	207 123	180 588	209 544	185 522	156 724	1 471 144
Itálie	47 238	41 357	60 552	53 950	30 606	16 012	22 701	272 420
Nizozemsko	1 679	15 818	303	9 420	39 570	42 802	30 462	140 056
Slovensko	22 697	11 523	14 296	10 834	5 295	4 822	6 843	76 313
Švýcarsko	7 130	16 300	4 987	3 269	10 033	312	19 101	61 135
Francie	30	1 014	2 562	2 414	158	28	45	6 254

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Pohyb zboží přes hranice; Pozn.: Kód nomenklatury: 1001, data bez dopočtů

Tabulka 6 Celkový vývoz pšenice za období 2016 – 2022 v tunách

Celkový vývoz pšenice za období 2016 - 2022 v tunách							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pšenice v tunách	2 874 167	2 540 738	1 884 966	1 746 264	2 497 600	2 270 588	2 182 410
bazický index v (%)	100 %	88 %	66 %	61 %	87 %	79 %	76 %
		2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
řetězový index v (%)		88 %	74 %	93 %	143 %	91 %	96 %

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Pohyb zboží přes hranice; Pozn.: Kód nomenklatury: 1001, data bez dopočtů

Porovnání metodou řetězové indexu lze určit, že k největšímu nárůstu vývozu došlo v roce 2020, kdy se hodnota vývozu oproti roku předchozímu zvýšila na 143 %.

V roce 2022 byl celkový vývoz pšenice 2,182 milionu tun. Když porovnáme obchod s celkovou produkcí pšenice v České republice (4,82 mil. tun), tak zjistíme, že vývoz pšenice tvoří 45,2 % z celkové sklizně.

Tabulka 7 Vývoz pšenice z ČR v r. 2016 – 2022 v mil. Kč – vybrané země

rok země	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	součet v mil Kč
Německo	8 773	8 243	6 219	5 894	8 878	8 997	12 659	59 662
Rakousko	1 356	1 010	816	1 090	1 348	1 736	2 531	9 887
Polsko	1 048	1 019	911	832	939	1 010	1 166	6 925
Itálie	220	217	312	306	173	100	205	1 533
Nizozemsko	7	73	3	49	197	251	264	844
Slovensko	103	66	67	71	41	47	66	461
Švýcarsko	38	75	23	16	51	2	176	381
Francie	0,4	4,5	13	13	2	0,4	0,6	34

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Pohyb zboží přes hranice; Pozn.: Kód nomenklatury:1001, data bez dopočtů

4.3.2 Dovoz pšenice

I přes samostatnost České republiky v pěstování pšenice se část pšenice dováží, bývá to z důvodu nízkých výkupních cen.

Pokud jde o dovoz pšenice do České republiky, tak největším dodavatelem je za sledované období Slovensko, ze kterého byl dovoz ve výši 265 milionů kilogramů. Druhým nejvýznamnějším partnerem bylo Polsko a Rakousko.

Tabulka 8 Dovoz pšenice do ČR za období 2016 – 2022 v tunách – vybrané země

rok země	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	součet tun celkem
Slovensko	26 756	27 784	34 891	31 887	59 695	43 948	40 467	265 430
Polsko	5 404	5 767	5 961	6 402	3 840	6 515	9 911	43 804
Rakousko	1 736	818	338	504	2 062	4 849	527	10 838
Německo	1 561	929	422	1 192	1 080	836	780	6 804
Ukrajina	0	0	0	0	0	286	3 960	4 246
Maďarsko	491	1 818	1 006	81	90	489	13	3 991
Francie	919	680	655	232	393	431	402	3 715
Belgie	383	1 241	1 159	658	0	0	76	3 519

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ Pohyb zboží přes hranice; Pozn.: Kód nomenklatury:

1001, data bez dopočtů

Dovoz pšenice dosáhl svého maxima v roce 2020, v tabulce 7 lze pozorovat, že ze Slovenska se v roce 2020 dovezlo 59 695 tun, což tvořilo 83 % veškerého dovozu v tomto roce.

V tabulce 8 lze pozorovat, že v porovnání s prvním rokem se v každém roce zvyšuje dovoz, nejvyšší lze sledovat v roce 2020, kdy ze dovoz zvýšil na 191 % oproti roku 2016.

Pomocí řetězového indexu lze sledovat největší pokles z roku 2020 na rok 2021 o 17 % a naopak největší nárůst v porovnání roku 2019 a 2020 o 64 %.

Tabulka 9 Celkový dovoz pšenice za období 2016 – 2022 v tunách

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pšenice v tunách	37 705	39 252	44 587	43 757	71 948	59 668	57 582
bazický index v (%)	100 %	104 %	118 %	116 %	191 %	158 %	153 %
		2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
řetězový index v (%)		104 %	114 %	98 %	164 %	83 %	97 %

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ Pohyb zboží přes hranice; Pozn.: Kód nomenklatury: 1001,

data bez dopočtů

Tabulka 10

Dovoz pšenice do České republiky za období 2016 – 2022 v mil. Kč

rok země	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	součet mil. Kč
Slovensko	94	112	159	149	272	240	421	1 447
Polsko	22	21	25	23	22	44	82	239
Rakousko	12	9	7	9	18	29	12	96
Německo	11	7	5	10	9	11	12	65
Ukrajina	0	0	0	0	0	4	23	27
Maďarsko	2	7	5	4	2	6	1	27
Francie	44	28	27	10	19	18	19	165
Belgie	2	5	5	3	0	0	1	16

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ Pohyb zboží přes hranice; Pozn.: Kód nomenklatury: 1001, data bez dopočtů

4.4 Cenový vývoj pšenice

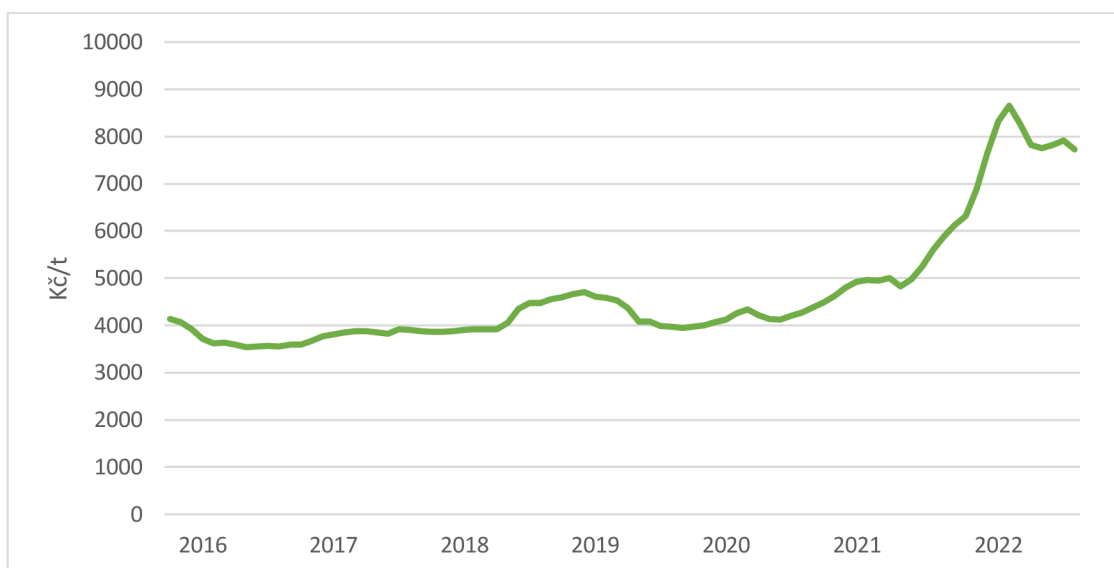
Cena na trhu pšenice je tvořena nabídkou a poptávkou. Nabídku a poptávku ovlivňuje zejména velikost produkce v daných zemích, dále ji ovlivňují také vládní zásahy a obchodní vztahy.

Pšenice je stejně jako ostatní rostlinné komodity závislá na počasí, které výrazně ovlivňuje úrodu, jak množství, tak i kvalitu pšenice. Dalším faktorem je sezónnost.

4.4.1 Ceny zemědělských výrobců

Cena zemědělských výrobců vyjadřuje cenu základní suroviny. Jedná se o ceny, za které pšenice vykupována od prvovýrobců. Na této úrovni je tedy nejnižší podíl přidané hodnoty. Ceny zemědělských výrobců jsou zde vyjádřeny v Kč/t.

Graf 11 Ceny zemědělských výrobců - potravinářská pšenice 2016 – 2022

Zdroj: Vlastní zpracování, Tržní informační systém ČR

Graf zobrazuje vývoj cen zemědělských výrobců v České republice v letech 2016 – 2022. Z grafu je patrný rostoucí trend. Od roku 2016 až do roku 2020 lze sledovat mírný růst. V roce 2021 lze sledovat prudký nárůst ceny pšenice. Nejvyšší cenu za tunu pšenice můžeme pozorovat v červnu roku 2022, kdy byla průměrná cena 8 654 Kč/t.

V tabulce 11 lze pozorovat růst cen zemědělských výrobců. V tabulce jsou uvedeny průměrné hodnoty za jednotlivé roky. Průměr cen má rostoucí tendenci kromě roku 2020, který je oproti roku předchozímu o 4% menší. Největší nárůst CZV lze pozorovat v roce 2022, v porovnání s rokem 2016 se průměrná cena zvýšila více než dvojnásobně.

I přes vyšší produkci obilovin se očekává výrazný nárůst cen na obilném trhu s ohledem na evropskou a světovou produkci obilovin, ale především na nejistou politickou situaci kolem Ukrajiny a Ruska, a také s ohledem na nárůst veškerých nákladů (nafta, el. energie, hnojiva a náhradní díly).

Tabulka 11 Průměr cen zemědělských výrobců 2016 – 2022 Kč/tuna

rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kč/tuna	3703,3	3820,3	4096,3	4345,1	4172,75	5 023	7 605
bazický index	100 %	103,2 %	110,6 %	117,3 %	112,7 %	135,6 %	205,4 %
		2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
řetězový index		103,16 %	107,22 %	106,07 %	96,03 %	120,38 %	151,4 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Tržní informační systém ČR

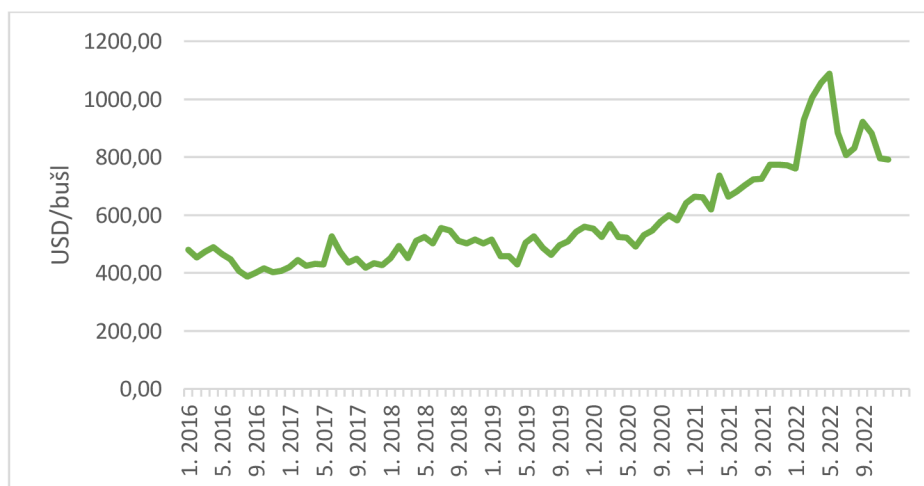
4.4.2 Ceny pšenice na burze

Komoditní burzy tvoří významný prvek tržní ekonomiky. Komodity jsou jedním ze základů života na naší planetě. Trh s komoditami je tak možná jedním z největších trhů na světě. Pro to, abychom mohli s komoditou obchodovat na trhu nemusíme mít např. vlastní obchod s ovocem nebo zeleninou nebo vlastní pole s pšenicí. Obchodování na burzách má zcela jiné podmínky (Nesnidal a Podhajský, 2006).

Vývoj cen na burzách je zobrazen v podobě termínovaného obchodu. Ke zpracování práce byly vybrány ceny vztahující se k nejdelsímu kontraktu, který vyjadřuje nejzazší termín expirace.

Data jsou čerpána z globálního finančního webu investing.com, který byl založen v roce 2007. Měrnou jednotkou je bušl, který odpovídá zhruba 27,2 kg pšenice. A měna je zde uvedena v amerických dolarech.

Graf 12 Cena pšenice na burze 2016 – 2022, USD/bušl

Zdroj: vlastní zpracování, investing.com

Vývoj měsíčních cen na komoditní burze s pšenicí ve sledovaném období 1/2016 – 12/2022. V období 2016 – 2020 nedocházelo k zásadním výkyvům. Změna nastala v roce 2021, kdy cena pšenice začíná stoupat. Největší nárůst lze pozorovat od února 2022, kdy pšenice dosahuje částek 1 000 USD/bušl.

4.5 Míra a druh zásahu veřejné správy na trhu s pšenicí

Česká republika jako člen Evropské unie a člen Společné zemědělské politiky EU, která ji přijala s cílem zajistit v zemích EU jednotnou politiku v oblasti zemědělství a zabezpečuje regulaci trhu s obilovinami zejména prostřednictvím společné organizace trhu.

Státní zemědělský intervenční fond zveřejňuje informace o zboží na jehož vývoz nebo dovoz je povinná licence.

Pro všechny státy Evropské unie jsou platná pravidla režimu intervenčního nákupu obilovin. Státní intervenční nákupy, které plní funkci tzv. záchranné sítě, dává jistotu všem, že pokud se jim nepodaří uplatnit své tvoří na volném trhu, mohou jej prodat alespoň za cenu intervenční. Intervenční nákup obilovin byl v České republice dle pravidel EU.

Od roku 2016 do roku 2022 je stanoven množstevní strop pro intervenční nákup pšenice v souhrnném objemu 3 miliony tun, které mohly být nakupovány za pevnou cenu 101.31 EUR/t. Minimální množství pro podání jedné nabídky činilo 160 tun pšenice. Nabízející byl povinen složit částku 20 EUR na každou nabídnutou tunu.

SZIF nabízel i intervenční skladování pšenice, které poskytuje v několika skladech ve všech krajích České republiky.

Program rozvoje venkova ČR zaštiťuje investice do zemědělských podniků, Zahájení činnosti mladých zemědělců, podporuje ozdravování polních a speciálních plodin.

5 Výsledky a diskuse

Rostlinná výroba je základem světového zemědělství a 60 % rostlinné produkce tvoří obiloviny. V posledních šedesáti letech má celosvětová produkce obilovin stále vzestupnou tendenci. Světová produkce obilovin dosahovala hodnoty téměř 2,8 mld. tun v roce 2021. Pšenice v rámci obilovin ve světě za rok 2021 vykazuje druhou nejvyšší produkci, a to 779,3 mil. tun, které představují 28 % produkce všech obilovin. Největší produkční centra pšenice se nacházejí v Číně, Indii, Rusku, USA, Kanadě, Francii, Pákistánu, Ukrajině, Německu a Turecku. Světová produkce předních obilovin v marketingovém roce 2021/2022 v porovnání s rokem 2015/2016 vzrostla o 15 %. Množství produkce pšenice ve světě má mírně rostoucí charakter a pokud porovnáme období 2020 s obdobím 2021, lze pozorovat nárůst produkce o 20 %.

Výměra osevních ploch obilovin v České republice má stabilizovaný charakter. Osevní plochy ve sledovaném období vykazují v rozmezí 1 300 – 1 400 tis. ha. Nejvíce v roce 2015 – 1403 tis. ha. Osevní plochy v České republice zaujímá z 58 % pšenice ozimá a 4 % pšenice jarní.

Sklizeň obilovin v České republice představovala v roce 2022 7,8 mil. tun, sklizeň pšenice pak 4,82 mil. tun. Ve sledovaném období 2015 – 2022 byla nejvyšší sklizeň obilí a pšenice v roce 2021, která představovala 8,23 ml. tun obilí a 4,96 mil. tun pšenice. Řetězový index vývoje sklizně obilovin v České republice vykazuje pokles v letech 2017 a 2020. Nejvíce se v České republice sklídilo obilovin a pšenice za rok 2022 ve Středočeském kraji a Praze (1 555 tis. tun obilovin a 1 127 tis. tun pšenice) a dále pak v Jihomoravském kraji (878 tis. tun obilovin a 662,1 tis. tun pšenice) a kraji Vysočina (859 tis. tun obilovin a 510 tis. tun pšenice).

Zahraníční obchod České republiky s pšenicí je pro zemi velmi významný, tvoří téměř 7 % vývozu agrárního zahraničního obchodu. Česká republika vyváží každý rok kolem 2 mil. tun pšenice. Nejvíce za sledované období vyvezla v roce 2016 - 2 874 167 tun pšenice. Mezi nejvýznamnější partnery do kterých Česká republika vyváží pšenici je Německo, do kterého za sledované období vyvezla ČR téměř 12 mil. tun a nejvíce v roce

2016 – 2 176 726 mil. tun. Rakousko, do kterého vyvezla země za sledované období téměř 2 mil. tun. A za sledované období nejvíce v roce 2016 – 329 907 tun pšenice.

I přes to, že Česká republika je hlavním vývozcem, tak pšenici do země i dováží. Nejvyšší vývoz za sledované období byl 71 948 tun v roce 2020. Nejvýznamnější země ze kterých Česká republika dováží jsou Slovensko, ze kterého za sledované období dovezla celkem 256 430 tun pšenice, a nejvíce za rok 2020 – 59 695 tun. Polsko, ze kterého dovezla ČR celkem na sledované období.

Na trhu s pšenicí zasahuje stát, který poskytuje intervenční nákup, intervenční prodej a skladování. Prodej pšenice státu je od roku 2016 je 101,31 EUR/t.

6 Závěr

Zahraniční obchod České republiky s pšenicí má za sledované období pouze kladnou bilanci zahraničního obchodu, objem každoroční sklizně pšenice zcela bez problému zabezpečuje kvantitativní pokrytí domácí spotřeby.

Česká republika je v produkci pšenice samostatnou jednotkou. Se svojí vysokou sklizní dokáže zabezpečit výživu obyvatelstva a k tomu byla schopna vyvézt 45 % veškeré sklizně za rok 2022 do zahraničí. Česká republika obchoduje převážně s Německem, Rakouskem a Polskem, se kterými sdílí hranice. Vývoz do Německa ale převažuje. Ve sledovaném období 75 % veškerého vývozu putovalo právě do Německa a vývoz za sledované období představoval téměř 12 mil. tun.

Česká republika pšenici i dováží, ale oproti vývozu ve velmi malé míře. Největším dodavatelem je Slovensko, Polsko a Rakousko. Za sledované období vyvezla 354 tis. tun za 2 208 mil. Kč.

Cena pšenice se v posledních letech značně zvyšovala. Kvůli vysokým cenám se vysoké ceny projevily také na potravinových produktech vyrobených z pšenice. Důvodem zvýšení cen bylo především zvyšování vstupů, nákladů na pěstování pšenice a politický konflikt mezi Ukrajinou a Ruskem. Kvůli prudce zvyšujícím cenám došlo k tomu, že Česká republika sice v letech 2021 a 2022 vyvezla pšenice méně, ale s větším výdělkem.

Na trhu s touto komoditou působí stát jako tzv. záchranný prvek. Poskytuje intervenční zásahy na trhu. Intervenční nákup pšenice, intervenční prodej a intervenční skladování. Pokud se stane, že některý prodejce nedokázal prodat svoji sklizeň, zemědělec ji může státu prodat za cenu intervenční, která je ale cenou nižší, než cena tržní.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

BEČVÁŘOVÁ, Věra. *Zemědělství v agrobiznisu: základy agrární ekonomiky a politiky*.

V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2005. ISBN 80-7157-891-6.

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Ivana BROŽOVÁ. *Ekonomika agrárního sektoru*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2010. ISBN 978-80-213-2026-0.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. *Makroekonomie: makroekonomický přehled*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Roman SVOBODA. *Mikroekonomie: teorie a aplikace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-818-1.

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2215-8.

DAVIS, J., H., GOLDBERG, R., A. *A concept of Agribusiness*, Boston, Mass: Research Division, Harvard Business School, 1957

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-128-4.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 6. aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2016. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN isbn80-717-9681-6

JACKSON, P. M. a C. V. BROWN. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. Ekonomie (Eurolex Bohemia). ISBN 8086432092.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN isbn:978-80-271-0251-8.

JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0146-7.

NESNÍDAL, Tomáš a Petr PODHAJSKÝ. *Obchodování na komoditních trzích: průvodce spekulanta*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2006. Investice. ISBN 80-247-1851-0.

PRŮCHA, V. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 2.díl: 2. díl období 1945-1992. 2009th ed. ISBN 978-80-7239-228-5.

PULKRÁBEK, Josef, Ivana CAPOUCHOVÁ a Karel HAMOUZ. *Speciální fytotechnika*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Katedra rostlinné výroby, 2003. ISBN 80-213-1020-0,.

Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2021: Agrarian external trade of the Czech Republic yearbook .. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, [2021]

SPĚVÁČEK, Vojtěch, Marek ROJÍČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5858-9.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*: 19. vydání. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

SMUTKA, Luboš. *Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR v evropském a světovém kontextu*. Praha: Powerprint, 2011. ISBN 978-80-87415-22-1.

SVATOŠ, Miroslav. *Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata)*. Vydání druhé. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2807-5.

SVATOŠ, Miroslav. *Zahraníční obchod: teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.

SVATOŠOVÁ, Libuše a Bohumil KÁBA. *Statistické metody II*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2020. ISBN 978-80-213-1736-9.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

TICHÁ, Markéta; VYZÍNOVÁ, Petra. *Polní plodiny*. Brno, Veterinární a farmaceutická univerzita, 2006.

Internetové zdroje:

USDA. USDA [online]. Dostupné z: <https://www.usda.gov/>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Státní zemědělský intervenční fond. [online]. Copyright © 2013 Státní zemědělský intervenční fond, všechna práva vyhrazena. [cit. 14.03.2023]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs>

Databáze pohybu zboží přes hranice. [online]. Copyright © Český statistický úřad, 2012 [cit. 27.02.2023]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO> (accessed July 21, 2022).

Food and Agriculture Organization of the United Nations. [online]. Copyright © FAO [cit. 14.03.2023]. Dostupné z: <https://www.fao.org/home/en>

Platební bilance - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2023 [cit. 26.09.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/kalendar/Platebni-bilance-00009/>

Rostlinná výroba (Zemědělství, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/roslinna-vyroba/>

256/2000 Sb. Zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu. Zákony pro lidi - Sbírnka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 26.09.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-256>

Vnější ekonomická rovnováha | BusinessInfo.cz. BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Copyright © 1997 [cit. 26.09.2022]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/vnejsi-ekonomicka-rovnovaha/>

Publication | *Grain: World Markets and Trade* | ID: zs25x844t | USDA Economics, Statistics and Market Information System. USDA Economics, Statistics and Market

Information System [online]. Copyright © 2023 USDA Economics, Statistics and Market Information System [cit. 01.02.2023]. Dostupné z: <https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/zs25x844t?locale=en>

Ekonomický vývoj na území České republiky - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.02.2023]. Dostupné z: https://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/prurezova_temata_menova_politika/1_ekonomicky_vyvoj_na_uzemi_ceske_republiky.html

Cíle a hodnoty | Evropská unie. Redirecting to /select-language?destination=/node/1 [online]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_cs

Vnitřní trh: Obecné zásady | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/33/vnitri-trh-obecne-zasady>

Problémová pšenice - Gate2Biotech.cz. Gate2Biotech - Vše o českých biotechnologiích na jednom místě [online]. Copyright © 2006 [cit. 13.01.2023]. Dostupné z: <http://www.gate2biotech.cz/probleмова-psenice/>

Smlouva o fungování Evropské Unie (Konsolidované znění) | Úřední věstník Evropské unie [cit. 13.01.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>

E-F - Euroskop. Hlavní strana - Euroskop [online]. Copyright © 2005 [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/encyklopedie-eu/eu-od-a-do-z/e-f/>

Svoboda usazování a volný pohyb služeb | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/>

Intervenční prodej obilovin - Státní zemědělský intervenční fond. [online]. Copyright © 2013 Státní zemědělský intervenční fond, všechna práva vyhrazena. [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/intervencni-prodej-obilovin>

Obiloviny - Státní zemědělský intervenční fond. [online]. Copyright © 2013 Státní zemědělský intervenční fond, všechna práva vyhrazena. [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/obiloviny>

Portál eAGRI - resortní portál Ministerstva zemědělství. [online]. Copyright © 2009 [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Křivka poptávky	19
Obrázek 2: Křivka nabídky	20
Obrázek 3: Tržní rovnováha	20
Obrázek 4: Odvětví agrárního sektoru	28

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Struktura platební bilance – horizontální	22
Tabulka 2: Světová produkce obilovin v mil. tun	35
Tabulka 3: Zahraniční obchod České republiky s pšenicí v tunách 2016 – 2022	42
Tabulka 4: Zahraniční obchod České republiky s pšenicí v mil. Kč 2016 – 2022	42
Tabulka 5: Vývoz pšenice z ČR r. 2016 – 2022 v tunách – vybrané země	44
Tabulka 6: Celkový vývoz pšenice za období 2016 – 2022 v tunách	44
Tabulka 7: Vývoz pšenice z ČR v r. 2016 – 2022 v mil. Kč – vybrané země	45
Tabulka 8: Dovoz pšenice do České republiky za období 2016 – 2022 v tunách	46
Tabulka 9: Celkový dovoz pšenice za období 2016 – 2022 v tunách	46
Tabulka 10: Dovoz pšenice do České republiky za období 2016 – 2022 v mil. Kč	47
Tabulka 11: Průměr cen zemědělských výrobců 2016 – 2022 Kč/tuna	49

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Světová produkce obilovin za rok 2021 v mil. tun	34
Graf 2 : Největší producenti pšenice na světě v roce 2021 v mil. tun	36
Graf 3: Množství produkce pšenice ve světě v letech 2010 až 2021 v mil. tun	37
Graf 4: Osevní plochy obilovin a pšenice v ČR pro období 2015 – 2022 v tis. ha	38
Graf 5: Osevní plochy obilovin v České republice v roce 2022	38
Graf 6: Výše sklizně obilovin a pšenice v ČR v období 2015 – 2022	48
Graf 7: Index vývoje sklizně obilovin v ČR v období 2015 – 2022	40
Graf 8: Sklizeň obilovin a pšenice dle krajů v ČR za rok 2022 v tis. tun	41

Graf 9: Hektarový výnos obilovin v ČR v t/ha	41
Graf 10: Zahraniční obchod ČR s pšenicí v mil. Kč	43
Graf 11: Ceny zemědělských výrobců - potravinářská pšenice 2016 – 2022	48
Graf 12: Cena pšenice na burze 2016 – 2022, USD/bušl	50

8.4 Seznam vzorců

Vzorec 1: Bazický index	13
Vzorec 2: Řetězový index	14
Vzorec 3: Hrubý domácí produkt	21
Vzorec 4: Vypočtení salda	24

8.5 Seznam použitých zkratk

AZO	Agrární zahraniční obchod
CZV	Ceny zemědělských výrobců
ČR	Česká republika
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
FAO	Food and agriculture organization
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
USA	United states of America
USDA	United States Department of Agriculture